Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 14 (1612) ГОД XXXII БЕЛАСТОК 5 КРАСАВІКА 1987 г. ЦАНА 12 зл.

Наш колішні строй. Сялянка ў светла-шэрай свіце-сярмязе, аздобленай нашыўкамі з карычневага аксаміту і ўзорнымі прастрочкамі, з наміткай на галаве. Гэта ўбор з канца XIX стагоддзя з вёскі Брады каля Пружанаў, які належыць да ваўкавыска-камянецкага строю беларускага народнага адзення. Да гэтага строю належаць таксама колішнія народныя ўборы беларусаў Беласточчыны.

Фота М. Раманюка

ЕХАЛІ ДА ЧУЖЫХ, А ТРАПІЛІ ДА РОДНЫХ

(Размова з загадчыкам Кафедры беларускай мовы ў Беларускім дзяржаўным універсітэце праф. Львом Шакуном).

Пытанне: Вы з'яўляецеся загадчыкам Кафедры беларускай мовы ў Беларускім дзяржаўным універсітэце. Што можаце сказаць аб спецыфіцы ўстановы, якой кіруеце?

Адказ: Беларускі дзяржаўны універсітэт імя У. І. Леніна ўзнік у 1921 годзе і з таго часу працуе ў ім Кафедра беларускай мовы. Яна адна з найстарэйшых універсітэцкіх кафедраў Зараз у ёй працуе 20 навуковых супрацоўнікаў, не лічачы аспірантаў і дапаможнага персаналу. Выдатнымі моваведамі Кафедры былі ў мінулым прафесары: П. Бузук, І. Воўк-Левановіч, У. Ломцеў. Пасля вайны Кафедру ўзначальваў заслужаны педагог М. Жыркевіч. Я загадваю Кафедрай з 1967 года. На ёй я вырас як вучоны і як педагог. Наша Кафедра разам з Кафедрай беларускай літаратуры ажыццяўляе выкладанне ўсіх дысцыплін беларусазнаўства: курс сучаснай беларускай мовы, курс гісторыі беларускай мовы, дыялекталогіі, стылістыкі, культуры мовы, методыкі мовы. Кіруе яна дыпломнымі работамі. Рыхтуе навуковую змену — аспірантаў. Штогод на Кафедры абараняюцца адна-дзве кандыдацкія дысертацыі. На Кафедры не раз павышалі кваліфікацыі навуковыя супрацоўнікі (стажоры) з іншых навуковых установ рэспублікі.

Адна з важных задач Кафедры — гэта стварэнне падручнікаў для вышэйшых і сярэдніх школ. Зараз на Кафедры заканчваецца падрыхтоўка цыкла навучальных дапаможнікаў і падручнікаў па ўсіх курсах беларускага мовазнаўства для універсітэтаў. Сярод іх курс сучаснай беларускай мовы ў чатырох кнігах — калектыўнага аўтарства „Гісторыя беларускай літа-

(Працяг на стар. 4)

ДЗЕЦІ З КАРАКУЛІНА

Абяцаў я, што сёння прадоўжу ўспаміны Генрыка Малышкі аб яго прымусовай экскурсіі пад бомбамі ў далёкі прыуральскі Урдмурцкі край. Аднак усё яшчэ я знаходжуся пад уражаннем сустрэчы з палкоўнікам **Рамуальдам Зайкоўскім,** які таксама ў чэрвені і ліпені 1941 года перамерыў гэты шлях: ад Беластока ў Друскенікі, а з Друскенікаў аж у Каракуліна, што над ракою Камаю.

— Рака там такая шырачэзная, — гаворыць ён, — што натвесну, калі вада разальецца, дык канца і краю не відаць, дарэмна шукаць вачыма другі бераг...

Сядзім у яго варшаўскім памяшканні, што на вуліцы Жульё-Кюры, далекавата ад цэнтра, але затое спакайней тут, не так дакучае гарадскі грукат.

ПАЛКОЎНІК ЗАЙКОЎСКІ

Памяшканне, так сказаць, стандартнае, у „блёку", цеснаватае і даволі скромна абсталяванае. Едучы туды, я ўяўляў, што людзі на такіх адказных ды высокіх пасадах жывуць болей раскошна.

— Пакуль я на службе, дык няма часу думаць аб уласных рыгодах, — сказаў мне пан Рамуальд, калі мы неяк аб гэтым згаварыліся. — Дарэчы, я ніколі не прыдаваў ніякага значэння матэрыяльным праявам нашага грамадскага быту. Мая служба ў цэнтральных органах польскай контрразведкі наклала на мяне асаблівыя абавязкі. У гэтай службе ніхто не лічыць гадзін працы, даводзілася часта адлучацца ад дому. Але дзякуючы гэтаму некалькі здраднікаў, якія прадалі сваю айчыну за зялёныя паперкі, няслаўна закончылі сваю кар'еру.

— А як гэта было з Ежы Паўлоўскім? — адважыўся я запытаць, ведаючы, што гэта якраз Р. Зайкоўскі спыніў шпіёнскую дзейнасць праслаўленага калісьці спартсмена, алімпійскага чэмпіёна па фехтаванню шабляй.

— Як было з Паўлоўскім? — з ледзь заўважальнай усмешкай паўтарыў палкоўнік. — Звычайна. Усе разведкі свету пасылаюць сваіх наглядальнікаў на буйнейшыя спартыўныя гульні. Гэта агульнавядомая тайна. Паў-

(Працяг на стар. 6)

АБ АШЧАДНАСЦІ

Аб абыякавых, а нават аб пагардлівых адносінах многіх людзей, асабліва маладых, да хлеба я ўжо пісаў. Пацвярджэнне такога стану рэчаў знаходзім на кожным амаль сметніку, дзе валяюцца часта не толькі паасобныя скібкі, але і цэлыя буханкі. Сёння, аднак, хачу выказацца на тэму электрычнага току. Як вядома, адно з вялікіх дасягненняў Народнай Польшчы — гэта тое, што электрычная сетка дайшла да найбольш аддаленых ад цэнтраў, так званых забітых вёсак. Вядома таксама і тое, што ток стаўся вялікім дабрадзействам усіх жыхароў вёсак.

Памятаю часы, калі зацягвалі электрычнасць. Некаторыя гаспадары вагаліся, ці ўвогуле праводзіць яе ў свае хаты і гаспадаркі. Гаварылі яны: „Мае дзяды і прадзеды жылі без электрыкі — пражыву і я". Аднак, у большасці выпадкаў, часта пад націскам гарадскіх дзяцей або суседзяў, пераламліваліся і электрычнасць зацягвалі. Я думаю, што калі б сёння хто-небудзь звярнуўся да тых гаспадароў, якія былі супраць, з прапановай ліквідацыі электрычнасці ў іх гаспадарках, дык нават калі б ім давалі суму ў сто разоў большую ад той, якую яны ўклалі калісьці, і то яны на ліквідацыю току не згадзіліся б. І гэта зразумела, бо карысць ад электрыкі для кожнага вядомая і ясная.

Трэба сказаць у гонар Народнай Польшчы і яшчэ адно — электрычнасць у нас танная. Не ведаю, ці па гэтай, ці па іншых прычынах, аднак амаль усе ў Польшчы да электрычнасці адносяцца нерацыянальна, неэканомна, бесталкова. На жаль, да такой катэгорыі людзей належу і я. Ужо не адзін раз злавіў я сябе на тым, што ў маёй двухпакаёвай кватэры тады, калі я сяджу ў адным пакоі, гарыць святло ў шасці месцах: у ваннай, у двух пунктах у калідоры, кухні і двух пакоях. Адзін раз сталася яшчэ горш. Выехаў я з хаты на цэлы тыдзень. Вярнуўся, і застаў у кухні святло. Колькі я змарнатравіў току за тыя сем сутак? Не ведаю, але напэўна многа. Добра так разве!

Нядаўна я спытаў у сваіх супрацоўнікаў па кафедры, як у іх кватэрах выглядае гэта справа. Усе адказалі, што вельмі часта выходзяць з ваннай, пакоя ці кухні, не выключыўшы святла. На жаль, нават у вёсцы, у сваіх Бандарах, я часта бачу, што ў паасобных хатах тараць лямпачкі ў тых пакоях, у якіх нікога актуальна няма. Калі ўзяць пад увагу, што такіх сітуацый па ўсёй краіне мільёны, дык атрымліваецца просты рахунак — мільёны кілават энергіі згарае без патрэбы і сэнсу. А трэба памятаць, што энергія ў нашай краіне амаль у ста працэнтах бярэцца з вугалю, якога не прыбывае, але з кожным годам змяншаецца, і ў сэнсе гістарычным не такі ўжо далёкі той дзень, калі яго цалкам не стане. Ну і што тады? Хтосьці скажа: атамная энергія. Справа, аднак, у тым, што паклады уранавай руды на свеце намнога меншыя, чым вугальныя. Вычарпаюцца і яны і што тады?

Няма сумненняў, што чалавецтва не астанецца без энергіі і чалавечы розум нешта прыдумае. Аднак гэта далёкая песенька. А трэба сказаць, што ўжо сёння некаторыя краіны перажываюць востры энергетычны крызіс. Сказанае датычыць, між іншым, Балгарыі, Румыніі і Югаславіі. У гэтых краінах штодзённа ды на многа гадзін, выключаюць ток, нават у такіх установах, як бальніцы.

(Працяг на стар. 6)

МАЛАДЗЁЖНЫ ФОРУМ

5 і 6 сакавіка праходзіў у Мінску XXVIII з'езд камсамола Беларусі — паўтарамільённай арганізацыі беларускай моладзі. Як вынікае з даклада першага сакратара ЦК ЛКСМ В. Гурына на духоўным настроі беларускай моладзі негатыўна адбіліся элементы сацыяльнай карозіі, назіраюцца зніжэнне прэстыжу добрасумленнай працы, страта цікавасці да грамадскіх спраў, праяўленне палітычнай наіўнасці і скептыцызму. Павялічылася праслойка людзей, для якіх мэта жыцця звялася да спажывецтва, узмацнілася пранікненне ў маладзёжнае асяроддзе стэрэатыпаў буржуазнай масавай культуры. Ва ўзнікшай абстаноўцы не на вышыні аказаўся камсамол рэспублікі, — самакрытычна адзначыў В. Гурын. — Члены яго ЦК, работнікі і актывісты не ацанілі своечасова і аб'ектыўна тыя працэсы, якія адбываліся ў маладзёжным асяроддзі, не змаглі па-сапраўднаму пераламаць ход развіцця негатыўных тэндэнцый. Гэтаму перашкаджалі фарматворчасць і пустазвонства, якія параджалі мноства нікому непатрэбных папераў. Па іх, часта, і меркавалі аб эфектыўнасці работы камсамольскіх арганізацый. У выніку аслабла ўвага камсамола да вырашэння многіх важных для моладзі праблем, знізілася роля самадзейных асноў у яго рабоце, парушаліся прынцыпы ўнутрысаюзнай дэмакратыі.

Крытычнай была і дыскусія на з'ездзе. Як паведамляе „Звязда", многія дэлегаты выкарысталі „свабодны" мікрафон, выказаўшы сваю думку па абмеркаваных пытаннях, заўвагі і канкрэтныя прапановы проста з залы.

НЕРАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ПЕРАВОЗКІ

Адбылося пасяджэнне Камісіі па транспарту і сувязі Вярхоўнага Савета БССР. Адзначана, што Дзяржплан БССР, Дзяржснаб БССР, міністэрствы і ведамствы рэспублікі яшчэ недастаткова выкарыстоўваюць наяўныя магчымасці па далейшаму скарачэнню нерацыянальных перавозак грузаў. Сур'ёзныя недахопы дапускаюцца ў планаванні перавозак і каардынацыі работы розных відаў транспарту з улікам найменшых паліўна-энергетычных затрат. Маюць месца сустрэчныя перавозкі аднароднай прадукцыі, выпускаемай прадпрыемствамі Дзяржаграпрома БССР і Белкаапсаюза. Нерацыянальна праводзіцца транспарціроўка спажыўцам тэхнічных газаў. Дапускаюцца нерацыянальныя перавозкі цэглы, пясчана-гравійных сумесей і іншых грузаў. Транспартныя арганізацыі слаба праводзяць работу па эфектыўнаму выкарыстанню рухомага саставу і ўкараненню больш эканамічных форм перавозак.

НА КАРЫСЦЬ ПАКУПНІКАМ

З году ў год паляпшаецца дабрабыт жыхароў Брэсцкага раёна, павялічваецца іх пакупніцкая здольнасць. Пастаянна расшыраецца ў раёне і гандлёвая сетка, што садзейнічае лепшаму задавальненню попыту насельніцтва на розныя тавары. Нядаўна новы склад-магазін будаўнічых матэрыялаў адкрыўся ў вёсцы Новыя Лушчыцы. Тут можна набыць сілікатную цэглу, піламатэрыялы, аконнае шкло і іншыя патрэбныя для будаўніцтва матэрыялы. У апошні час расчынілі дзверы новыя магазіны ў вёсках Нехалсты, Буякі і Вельямовічы. Сёлета пачнецца будаўніцтва сталовых у вёсках Чэрні і Матыкалы; прамтаварнага магазіна, сталовай і кулінарыі ў вёсцы Астрамечава.

СПОРТ

■ У мінскім Палацы тэнісу прайшоў XVIII міжнародны турнір па вольнай барацьбе на прызы Аляксандра Мядзведзя. Роўна пятнаццаць гадоў назад А. Мядзведзь пакінуў вялікі спорт. Пакінуў пераможцам. Ён — трохразовы алімпійскі чэмпіён, семіразовы чэмпіён свету, дзевяціразовы пераможца першынстваў краіны. Звыш 150 барцоў з адзінаццаці краін свету з'ехаліся цяпер у Мінск, каб вызначыць уладальнікаў прызоў славутага беларускага асілка. У кожнай з дзесяці вагавых катэгорый паядынкі праходзілі востра і напружана. У большасці вагавых катэгорый тон задавала зборная СССР. Сярод пераможцаў турніра і прадстаўнікі зборнай Беларусі К. Абдулдаўдаў і В. Крэйдзіч. ■ У Віцебску на чэмпіянаце Беларусі ішоў адбор у зборную каманду рэспублікі на чэмпіянат СССР па спартыўнай акрабатыцы. Дасканала справілася са сваімі складанымі кампазіцыямі прызёр IX летняй спартакіяды народаў СССР Марына Вашкевіч з Гродна. У пяты раз яна заваявала званне чэмпіёнкі рэспублікі.

ІЗГОІ ВА ЎЛАСНАЙ КРАІНЕ

Споўнілася 14 гадоў з моманту пачатку трагічных падзей у пасёлку Вундэд-Ні ў штаце Паўднёвая Дакота, калі індзейцы даведзеныя да адчаю самавольствам улад, расавай дыскрымінацыяй і галечай, узняліся на паўстанне. Яны закрылі ўваход на тэрыторыю рэзервацыі ўрадавым чыноўнікам і накіравалі ў Вашынгтон 20 асноўных патрабаванняў, настойваючы на прадстаўленні індзейцам элементарных чалавечых правоў і свабод, паляпшэнні ўмоў працы, а таксама прызнанні за імі правоў на землі продкаў. Расправа не прымусіла сябе доўга чакаць: на пасёлак, большую частку насельніцтва якога складалі жанчыны і дзеці, былі кінуты салдаты, паліцыя, агенты ФБР. Супраць індзейцаў, узброеных халоднай зброяй і паляўнічымі стрэльбамі, улады пусцілі танкі. Але толькі на 71-ы дзень паўстанцы спынілі супраціўленне. Гэтыя два месяцы сталі сведчаннем таго, што ў канцы нашага стагоддзя ўладу маючыя ў ЗША не хочуць адмаўляцца ад жудаснай формулы: „Добры індзеец — гэта мёртвы індзеец", абвешчанай у сярэдзіне мінулага стагоддзя і скрупулёзна ажыццяўляемай амерыканскім генералам Шэрыданам. Такая палітыка прывяла ўжо да таго, што з 10 мільёнаў індзейцаў, якія насялялі паўночнаамерыканскі кантынент да прыбыцця белых каланізатараў, цяпер засталося менш 800 тысяч чалавек, загнаных у рэзервацыі — на маленькія кавалачкі каменістай зямлі, акружаныя калючым дротам. Невыносныя ўмовы жыцця, бязвыхаднасць і адчай штурхаюць многіх карэнных жыхароў Амерыкі да самагубстваў: узровень самагубстваў у індзейцаў у тры разы вышэйшы, чым у сярэднім па краіне. Тыя ж, хто не жадае мірыцца з навязаным ім афіцыйнымі уладамі лёсам і спрабуе пратэставаць, становяцца ахвярамі жорсткага рэпрэсійна-карнага апарату: іх або фізічна знішчаюць, або асуджаюць на пакутлівую смерць у турмах.

ФБР СОЧЫЦЬ ЗА СВЯШЧЭННІКАМІ

Федэральнае бюро расследаванняў ЗША было вымушана прызнаць, што больш двух дзесяцігоддзяў трымала „пад каўпаком" двух вядомых дзеячоў каталіцкай царквы ЗША — архіепіскапа Сіэтла Рэйманда Хандхаузена і епіскапа Дэтройта Томаса Гамблтана. Пра гэта паведаміў часопіс „Нэшнл католік рыпортэр". Рэдакцыі часопіса ўдалося атрымаць з архіва ФБР вытрымкі з дасье на гэтых рэлігійных дзеячаў. З іх вынікае, што Хандхаузен і Гамблтан былі ўзяты амерыканскай ахранкай пад нагляд толькі з-за іхніх палітычных перакананняў. Справа ў тым, што яны з часу агрэсіі ЗША ў Індакітаі актыўна ўдзельнічаюць у антываенным руху.

„ХАЙЛЬ ГІТЛЕР"

Воклічамі „Хайль Гітлер" і выкінутай наперад у нацысцкім прывітанні рукой наваяўленыя „карычневыя" віталі свайго верхавода Міхаэля Кюнена, які зноў паўстаў перад гамбургскім зямельным судом па абвінавачанню ў нацысцкай прапагандзе. „Мы — нацыянал-сацыялісты і хочам імі застацца", — нахабна заявіў наваяўлены „фюрэр" у адказ на пытанне, ці не змяніў ён свае перакананні.

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ **№ 334**

Ян Леанчук — гэта польскі паэт беларускай уявы. Ён усяго на пяць гадоў старэйшы за „Ніву" і народжаны ў тым жа ваколлі. *„За Лубнікамі дарога зазёваная, па пояс у пясчузе. (...) уночы ўжо не брэшуць, паглухлыя і старыя сабачыскі"*, — канстатуе Ясь пра сваю малую айчыну, якой, дарэчы будзе сказаць, не пакінуў, а як бы ўзначаліў яе, стаўшы солтысам.

Гэта таму ён нам, як блізкі сваяк, або і як брат: лёгка-натуральна даецца ягонае беларушчыне, а калі зачытаешся, дык і зусім забудзеш пра тое, што напісана яно па-польску (польская мова робіцца другою нашай мовай, а маладым нярэдка і першай). У Леанчуковым нямала лубніцка-заблудаўскага выслоўя, як, напрыклад, у „Рэпартажы пра Бэату К.": *Яка ж она мусі быць вельмі важна*, — гаварылі ў вёсцы.

Кожны паэт ёсць паэтам сваёй старонкі. Каб да канца зразумець яго, трэба пабываць у тым краявідзе і сярод тых людзей, у стыхіі якіх ён гадаваўся і ад якіх пайшоў у свет. Ян Леанчук пакаштаваў вялікага горада і заходнееўрапейскага замежжа, нават кар'еры універсітэцкага выкладчыка, аднак жа павярнуў аглоблі свайго жыццёвага воза назад, у тыя Лубнікі свае сардэчныя, магчыма, трохі прымушона, але мог жа заўпарціцца і, па ўзору равеснага яму пакалення, пакінуць *„сена на асфальце"*, прысмактацца да гарадской выгоды. *„Гаварылі ўчора, што будзе канец свету. Як жа пакутліва паміраць будуць тыя, з гарадскіх карпусоў. Каму ж гэта яны памоляцца? А ў вёску вярнуцца ўжо не паспеюць"*, — спачуваюць яго вяскоўцы землякам, што далі драла ў фабрычнае занебакрайе, а час неспакойны, атамны грыб усё больш вялізны і народ мацней непакоіцца.

Сапраўдны пісьменнік не ў сілах выбраць сабе радзіму, змяніць, пашукаць лепшае долі свайму духу; можа ён пераехаць у іншы дом, горад, або ў багацейшую краіну, але родныя з'явы застануцца ў ім назаўсёды, і дзякуючы ім захавае ўласную веліч. Лёс Леанчука як пісьменніка адназначны з яго жыццёвым лёсам. Гэта свайго роду праклянцце мастаку слова! У „Спозненым пісьме" ён даволі выразна гэта называе: *„За небакрай ты схаваўся. І хоць пісьмы з каляровымі маркамі ўсё прылятаюць, штораз не спіцца. Калі вернешся ты, Ясю, з чужой стараны, піва піць будзем. Восень настане. І загарэлыя за лета дзяўчаты перабіраць будуць нагамі ад прадчування музыкаў. Модны нейлон на іх запахне далёкім Стакгольмам. Затанцуем тады, бы ў сне, усё роўна што ў шуме лета квяцістага. Ноч надыдзе, і дух займаць будзе ў абдымках радасці ўтульнай. І хатні парог запахаціць скарынкаю ад бохана."*

Накшталт польскіх пісьменнікаў у тутэйшым мінулым, спяваючых сваю песню шляхецкаму засценку, Ян Леанчук — па логіцы гісторыі — вырас на паэта сялянства, мастака цывілізацыі поля і хлява. Міцкевіч ці Арэшчыха апісвалі ўсё той жа *„апошні наезд у Літве"*, разумеючы, што свет іх канчаецца. У Яся Леанчука памірае вёска, следам за шляхецкім засценкам век назад ідзе ў магілу цяпер і яна, зямная куля пераўтвараецца ў глабальны горад, зямлю робяць не людзі, а машыны ўжо. Вось яго „Дом": *„Абрамленыя крыжам, вокны слепянелі з дня ў дзень, спачатку блізарукія, з недабітымі шыбамі, што пазвоньвалі ў ветраны полудзень. Каторагасьці дня ўстаялася ціш. Неўзабаве з'явіліся лайдакі і дабілі ў іх недабітае. І вецер свой жарт учыніў"*.

І так, як мы сёння ўсё яшчэ чытаем ды перачытваем „Пана Тадэвуша", бо знаходзім у ім нешта важнае для сябе, гэтак жа — для параўнання кажучы — наш Ясь верыць у вечнасць вясковай маралі, яе пачуццё чалавечнасці і справядлівасці, якія не загінуць і не павінны загінуць, як і не загінулі каштоўнасці старажытнай Элады і Рыма, ці таго ж навагрудскага засценка, хоць усе яны мелі ў сабе, таксама, шмат страшнага, нялюдскага (дабро і зло жывуць разам, як кажуць філосафы). Ён — ідэйнік сялянства, пясняр лубніцкага панадворка і загумення, апошні з выдатных выканаўцаў лебядзінай песні вёскі. І таму бясспрэчнае месца яго ў літаратуры, бо талентам сваім служыць ён праўдзе часу, высокамастацкі з яго сведка эпохі, слухаючы якога будуць судзіць нас нашчадкі нашы. *„Улоні з'явіўся ў нашай вёсцы Вялікі Пан. Калі ён ехаў, то пыл пыліў аж пад самюткае неба. Дзетвара адбеглася ад ягонага аўта прэч у поле. Казалі людзі, што такія кроў смокчуць. У хаце солтыса адбыўся Надзвычайны Сход. Усе мы вачэй не зводзілі з яго панства. А пан гаварыў доўга і плетавата. Мы ажно дранцвелі, гледзячы, як гэта па-гарадскому гаварыць — не нагаворацца. Падаткаў пасля яго ад'езду не павялічылі"* (з твора „Наведанне").

Смерць „дзеравеншчыны", як і сама яна, не выклікае спачування. Гэта адзінае пахаванне, на якім рагочуць, замест плакаць. *„На пакалечаныя ногі надзявалі дзеўкі далікатніцкія панчохі, малявалі патрэсканыя губы, доўга выпрачаліся ў люстры. Ноч пахацела адэкалонамі. На лузі варочаўся сваточны, яшчэ з суботы шэпт. Ад горада ехалі п'яныя шчасцем аўтобусы. Гэта недзе там круціліся карусэлі, мігацелі каляровыя лямпачкі. За лесам і за доўгім полем быў горад. Прытуленыя да сябе людзі кіраваліся проста ў неба. Чорныя брамы, завулкі, вулачкі, бы пытальнікі, плёхкаліся ў нястрымнай смехаце. У вёсцы курчыліся хаты. Бацькі прачыналіся ад свайго стогну. Мальвы цвілі ўсё вышэй. Пахла палыном"*. Гэта твор „Там", іначай кажучы: у іншым, варожым вёсцы свеце, у горадзе, там у горадзе. *„Ад суседа чулася нейкае далёкае, тужлівае, стэпавае спяванне. (...) На плошчы паставілі помнік Незнаёмаму"*, — кароткі эскіз беларуса, асеўшага ў мястэчку ці ў горадзе, і, адначасна, ізаляванасць яго, абарыгенцтва. *„Пад вечар неба сцямнела ад дыпломаў. Парчовыя зоркі льснілі хлебаноснымі ордэнамі. Ад рынку валаклася чарада нядоеных кароў. Рыкалі ў раптоўны змрок, запацелыя ад разагрэтасці. Дзіву даваліся людкове: — То ж нам ніколі не давалі туолько гэтаго дабра. От, шчасьлівый час надышоў... Нас падхапіў вецер і панёс угору. А вышэй хмараў, у расчыненым іканастасе нябёсаў стаяў Сакрат. Усміхаючыся, вітаў пасвойму. А нас несла ўсё вышэй і далей у цёмнае нябессе"*. Так напісанаму даў ён загаловак „Уцёкі". Загалоўкі наогул важная частка твора, а ў выпадку творчасці Яна Леанчука яны, проста, неразлучныя, без іх шмат-што ў тэксце застанецца нечытэльным. Хрысціянскі светапогляд аўтара, мноства многае адносінаў у яго да паняццяў „Бібліі" і абодвух „Запаветаў" вырашае ўвесь падтэкст усіх тых „кароў" нядоеных, „аўтобусаў" поўных шчаслівасці, „пеўняў" першых, другіх і трэціх, метафорыку і настроі ад яго. Вёска так доўга пажыве, як доўга Бог над ёю лётавацца будзе. Святы Пётр шые неба прамяністымі ніткамі... Іронія, горкая, як слёзы плачу: поступ часу такі, што нават старому бацьку, які дастаўся да самога Госпада Бога, давялося пачуць: *„Напішыце просьбу, разгледзім"*. Праўда, гэтым Богам мог быць прэзас сельскагаспадарчага гуртка, які ў жніво адных ашчаслівае камбайнам або жняяркай, іншых гоніць вон... У творах Леанчука, як на карцінах Марка Шагала, заўсёднае неба, нейкія летуценні, каляровасць і пахі. Пралятаюць па ім анёлы, ксяндзы, святыя, дзеўкі і хлопцы. У іх ген адкрыццё, сказаў бы Алесь Разанаў.

Пра Леанчуковае можна пісаць і пісаць. Затрымаюся я. Даволі будзе. Дадам яшчэ: ён — вялікі шанц нашым пісьменнікам, знакаміта перакладае беларускае. Сардэчны сябар нашай літаратуры і культуры. У добрай ёй польскай традыцыі, якую мы так любім і цэнім, кахаем! А малады яшчэ, то і многа зробіць, усё жыццё перад ім, тое дарослае і спелае.

Сакрат Яновіч
(уласныя пераклады)

Jan Leończuk, Za horyzontem, Krajowa Agencja Wydawnicza, Białystok 1986. Cena 140 zł.

* ✲ *

на паўміску шчодрасці
хлеб надзённы
  пірог белы
  манна ў пустыні
хлеб перамогі
спечаны з чары горычы
хлеб змагання слёз
дадзены без чаргі
сэрцу
  ў букеце белых лілій

* ✲ *

і пылінкай нікчэмнай
крыніцу жывую
засыпаць можаш
пялёсткам ружы параніш
душы глыб
не пакарайся нагаворам
агністага змея
а...
шчырасці цяжар
аб мур абапры
...не кітайскі
аб мур сэрца

* ✲ *

як смерць гляджу
ў твае вочы прагна
белы твар
спачывае ў жаданні жыць
ідзе доўгая размова
лічу дні...
  — далёкае жніво

Яніна Шостак

* ✲ *

ці ўдасца зняць нарэшце
з вачэй людзей імкнучых побач
у сёдлах штодзённых заняткаў
чорныя акуляры прытворнай
  слепаты
каб убачылі на тварах
спадарожнікаў
у цягніку названым жыццём
праменні надзеі
што хтосьці цікавіцца яшчэ
іх самаадчуваннем ды лёсам
гэтай планеты пад пагрозай
ці раўнадушнасць
  прыжылася ўжо
у людскіх сэрцах
ці носім толькі маскі
— клеймы дваццатага стагоддзя.

Іштван Дабі

ЗАТОР

Калі напрадвесні
зямлю сагрэе сонца,
а на замёрзлай рацэ
творыцца ледзяны затор
і ў яго напружанні
расце людская трагедыя,

не кожная кропля вады,
не кожны абломак лёду
хочуць астацца
у абалонні паводкі.

Юрка Баена

У ЛЕСЕ

Я сёння блукаўся па лесе,
Хадзіў, здаецца, нездарма —
Я бачыў, як гамоніць з небам
Чырвонаствола сасна;

Як дуб зялёнай галавою
Купал блакіту падпіраў,
А здаравяцкаю рукою
Рабіну тонкую абняў.

Стаяў я, думаў у натхненні —
Мой лес мяне заваражыў.
Вы, вечныя, лясныя цені,
Часціна, вы, ў маім жыцці.

М. Варанецкі

* ✲ *

Клятву святую
Нажом парэзала
Змяла і выкінула
Добра прыпамінае
Аб выпраўленні зла
А я далей стаю
З закладзенымі рукамі

І. Свентахоўская

ХТО НА РОДНАЕ КРЫЎДУЕ...

Ні шэрых дзён,
ні песень шэрых,
нам іх не выкінуць за борт.
Міхась Машара

Глыбокапаважаны Саша Ярына! Прызнаюся, прыемна даведацца, што ёсць яшчэ людзі, якія майго прозвішча не забылі. Дзякуй за гэта. Аднак пачуць што мяне велічаюць панам тады, калі я на самай справе прадстаўнік галечы — крыху нязручна. Я ж ніколі не меў намеру адракацца сваёй радаслоўнай і нават некалі падпісваўся: „Мужык з-пад Доўгага возера" А цяпер... Чытаючы Ваш заклік, накіраваны ў мой адрас, прабачце, здзіўляюся. Адкуль маглі ўзяцца меркаванні, што я перастаў пісаць у „Ніву", быццам, па прычыне нейкага крыўдавання? Ці можна паверыць і ў тое, што публікацыя маіх і Дзядзькі Кваса артыкулаў „нікому карысці не прыдбала", толькі тая спрэчка ў выніку, нібыта, творчую дзейнасць Дзядзькі Кваса „скасіла"? Ці многія так думаюць? Варта б гэта высветліць, іменна таму, „каб праўдзе крыўды не ўчыніць". Бо з праўдай часам бывае так, як з невядомым нам прадметам: ён інакш выглядае ўдзень пры добрым асвятленні, а другі будзе мець выгляд, калі вечарам зменіцца напрамак святла і раней асветленая частка ягонай фігуры акунецца ў глыбокай цемры. І так, прадмет той самы, а ягоны від не захоўвае часам ніякага да сябе падабенства. Значыць, каб ведаць праўду, трэба яе, так як і той прадмет, пазнаць ва ўсебаковым асвятленні, інакш можам даведацца толькі пра частку праўды, не прыкрытую ценем няведання або спрытна прыдуманага фальшу. Як жа тады выглядае праўда пра нашу спрэчку з Дзядзькам Квасам? Зусім проста. Кожны з нас бараніў свой погляд на справу, але мэта спрэчкі была адна — мы хацелі даць чытачам магчымасць дакладней пазнаёміцца з нашымі нацыянальнымі праблемамі. І той, хто сачыў за нашымі выступленнямі, не будзе сумнявацца ў вышэй сказаным.

Праўда, Дзядзька Квас часам траціў цярплівасць і свае вывады падмацоўваў якім-небудзь нелітаратурным словам. Я, здаецца, не аставаўся ў даўгу. Але гэта ўсё дробязі і дзеля іх ніхто не будзе памяншаць ані значэння закранутай у тых спрэчках тэматыкі, ані тым больш заслуг Дзядзькі Кваса для „Нівы".

А чаму не пішу ў „Ніву"? Прычына ў неспрыяльнасці ўмоў, бо сам будучы нездаровым мушу забяспечваць быт цэлай сям'і хворых.

Угаворваеце мяне, Саша, каб на „Ніву" не гневацца. А ці ж можна злавацца на сваё адзінае дабро роднае? Яна нам служыць маяком, ачагом, навокал якога гуртуемся, вяжучы надзею на забеспячэнне нашай нацыянальнай будучыні. Аднак „Ніва" — гэта не толькі цэнтр нашага духоўнага жыцця. Яе рэдакцыя —

(Працяг на стар. 6)

Свойскія малюнкі

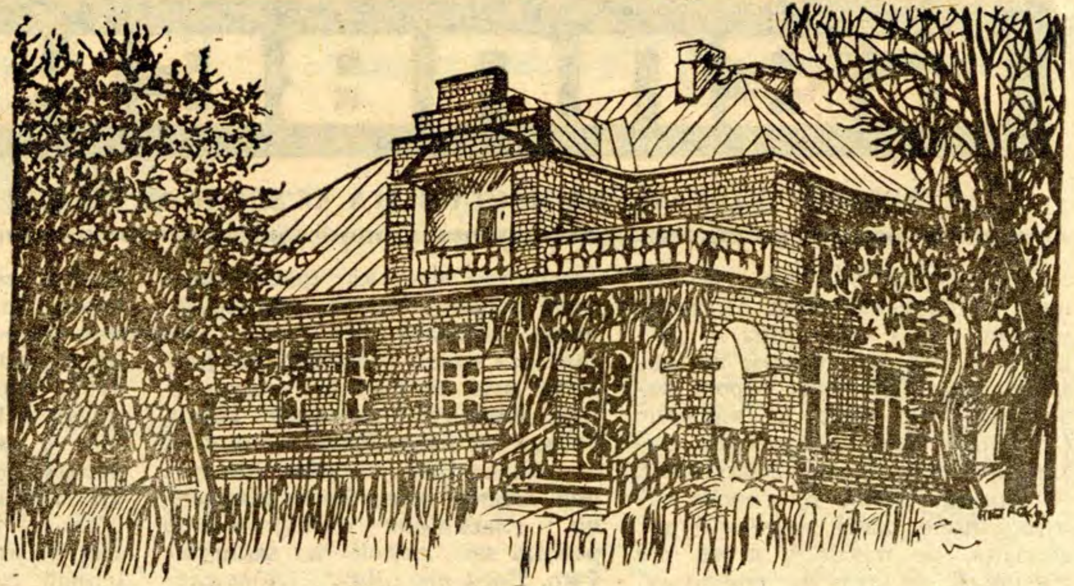

Будынак рэгіянальнага музея ў Сямяцічах. Мал. Уладзіслава Петрука.

ЕХАЛІ ДА ЧУЖЫХ, А ТРАПІЛІ ДА РОДНЫХ

(Працяг са стар. 1)

ратурнай мовы" М. Шакуна, „Курс дыялекталогіі" Е. Мяцельскай, „Методыка выкладання беларускай мовы" З. Варановіч.

У сувязі з рэформай сярэдняй школы Кафедра прымае ўдзел у стварэнні новых вучэбных праграм і падручнікаў для сярэдніх школ. Між іншым, такі падручнік піша дацэнт В. Красней.

Пытанне: Апрача савецкіх студэнтаў вучацца ў вас студэнты і аспіранты з-за мяжы, у тым ліку і польскія. Што можаце сказаць аб іх? Зразумела, што цікавяць нас галоўным чынам студэнты і аспіранты з Польшчы.

Адказ: У апошнія гады пашырыліся сувязі нашай Кафедры з навуковымі ўстановамі іншых краін. Гэта датычыцца ў першую чаргу ПНР. З мінулага найбольш мне запамяталіся такія студэнты з Польшчы як Л. Філіпік, М. Гайдук, П. Чэрнякевіч, С. Раманчук. Можна сказаць, што яны пакінулі па сабе добрую памяць. Паказалі добрую падрыхтоўку, салідныя адносіны да вучобы, дысцыплінаванасць. Прымалі таксама актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, адным словам былі гэта адны з найлепшых студэнтаў ва універсітэце. І сёння мы са здавальненнем прынялі б такіх студэнтаў на вучобу. Апрача польскіх студэнтаў, праходзяць у нас стажыроўкі студэнты з ГДР, якія выказалі жаданне вывучаць беларускую мову. Радасна, што некаторыя з гэтых студэнтаў вельмі добра авалодалі беларускай мовай і сёння пішуць да нас лісты без якіх-колечы памылак.

Пытанне: Пачынаючы ад мінулага года студэнты беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта выязджаюць у БДУ на семестравае навучанне. Апрача гэтага выкладчыкі ездзяць да вас на стажыроўку. Як вы ацэньваеце гэту з'яву?

Адказ: Мы лічым, што гэтыя кантакты вельмі карысныя так для нас, як і для вас. Некалькі гадоў таму назад на нашай Кафедры абараніла кандыдацкую дысертацыю навуковы супрацоўнік Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта Я. Глушкоўская. Праходзілі ў нас стажыроўкі такія вашы навуковыя супрацоўнікі, як: Э. Смулкова, Т. Ясінская, Н. Амельянюк. Думаю, што побыт у нас дапамог ім рэалізаваць іх навуковыя планы. З другога боку ён стымуляваў нашу дзейнасць. Хацелася б, каб такія кантакты пашыраліся. Адносна студэнтаў, хачу сказаць, што яны добра падрыхтаваны, у сувязі з чым заняткі з імі належаць да прыемнасці. Наша Кафедра вылучыла да заняткаў з імі сваіх лепшых выкладчыкаў. Належаць да іх дацэнты Н. Гілевіч, М. Міхай, Р. Шкраба. Адзначу, што гэтыя выкладчыкі вельмі здаволены работай з вашымі студэнтамі.

Пытанне: Вы прыехалі ў Польшчу на дзесяць дзён. Якія ў вас засталіся ўражанні ад гэтай паездкі?

Адказ: Мы прыехалі з мэтай замацавання і пашырэння навуковых і вучэбных кантактаў з Кафедрай беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. Паездка гэта з'яўляецца формай рэалізацыі ініцыятывы, праяўленай дэканам Факультэта русістыкі і прыкладной лінгвістыкі Варшаўскага універсітэта праф. А. Барташэвічам, які зрабіў многа, каб гэта прабыванне ў Польшчы было плённым і цікавым. Я ў Польшчы ўжо бываў некалькі разоў, нягледзячы на гэта наш новы візіт выклікаў

ЗА ВЫШЭЙШУЮ ЭФЕКТЫЎНАСЦЬ

Ураджайнасць у нашай краіне яшчэ недастатковая. Прычыны яе нізкага ўзроўню ў значнай меры вынікаюць з невялікай інтэнсіўнасці сельскай гаспадаркі, якую выклікае беспярыпыннае непаспяванне прамысловасці за патрэбамі вытворцаў, з недастатковай колькасці сельскагаспадарчых машын, недахопу высокапрацэнтных мінеральных угнаенняў, нізкай якасці кармоў і г.д.

На Беласточчыне, праўда, на адзін трактар прыпадае 21 га, а ў краіне 23 га зямлі. Нягледзячы на тое, што ў нас не самыя прыхільныя глеба-кліматычныя ўмовы, маем больш як 52 прац. меліяраваных зямельных угоддзяў. На Беласточчыне ёсць яшчэ вялікі людскі патэнцыял і то ў значнай меры кваліфікаваны. Таму ўзнікае законнае пытанне: ці Беласточчына не магла б мець лепшыя вынікі ў сельскай гаспадарцы?

Адзін з важнейшых паказчыкаў эфектыўнасці вытворчасці — гэта прадукцыйнасць працы, павелічэнне ўраджайнасці. Беласточчына адстае ад вынікаў у краіне ў прадукцыі збожжа. За апошнія адзінаццаць год ураджай у нас пабольшыўся ўсяго на 1,7 цэнтнера з гектара, а за гэты самы перыяд у краіне павялічыўся ён на 3,2 ц з га, пры тым у 1986 вельмі ўраджайным годзе ў нас быў горшы ўраджай на 4 цэнтнеры, чым у краіне.

Лепшыя вынікі мае Беласточчына толькі ў жывёлагадоўлі і знаходзіцца ў другой дзесятцы ваяводстваў. Значна павысіліся ў нас надоі малака ад адной каровы. На працягу апошніх 7 год павялічыліся яны на 413 літраў, у той час калі ў краіне толькі на 79 літраў.

Паляпшэнне эфектыўнасці сельскай гаспадаркі Беласточчыны патрабуе лепшага выкарыстання прыродных фактараў. Неабходна дастасаваць структуру пасеваў інтэнсіўных раслін да глебы і клімату. Гэта ж не патрабуе інвестыцый. Датычыць тое ў першую чаргу пасеваў пшаніцы і ячменю. Такія змены патрэбны і ў зменшанні пасеваў бульбы, на якую не хапае пакупнікоў, і павелічэнні пасеваў цукровых буракоў.

Беластоцкае ваяводства мае адну з найлепшых у краіне аграрных структур: у ім амаль 40 прац. гаспадароў маюць па 10-15 га зямельных угоддзяў. Вось такая структура павінна вызначаць акрэсленую стратэгію не толькі ў сельскай гаспадарцы.

Галоўная задача — гэта перш за ўсё павялічваць прадукцыю з аднаго гектара, пры магчыма найніжэйшых коштах. І то ва ўсіх групах гаспадарак, большых і меншых. Дзеля таго неабходна дастасаваць сродкі і тэхніку, формы і спосабы паслуг. З мэтай павелічэння даходаў шматлікіх сем'яў на меншых гаспадарках. Трапнае таксама стварэнне новых арганізацыйных структур абслугоўвання індывідуальных гаспадарак,

САБАКІ РАЗАРВАЛІ КАЗУЛЮ

Калі маразы даходзілі да трыццаці і больш градусаў, лясным жывёлам зрабілася зусім цяжка, яны падыходзілі пад чалавечыя сялібы, шукаючы ежы. Павел Артымовіч расказваў мне, як ён бачыў, калі аж пяць вялікіх сабак гналіся за адным зайцам, але заяц уцёк ад іх. Як на тую бяду, выскачыла на поле казуля, відаць, маладая яшчэ і хвараватая. Сабачыска ўгледзелі яе, кінуліся, дагналі, пакацілі, і пачалі рваць. Артымовіч пачаў бегчы да тае казулі, каб выратаваць яе, бо ўсё гэта адбывалася недалёка ад яго стадолы. Тады два сабакі кінуліся да яго — і вазьмі іх пугні! Артымовіч хутка скінуў свае боты і ў адных шкарпэтках уцякаў ад тых сабак назад, не горш, як той заяц. А рэшта сабак даядалі казулю, яны яе загрызлі. Каб не паспеў ён дабегчы да сваёй стадолы, то, можа, было б яму так, як казулі...

Падзічэлых сабак усё больш. Яны пачынаюць жыць, як ваўкі ўсё роўна. Васілю Белаказовічу разарвалі пяць авечак.

Гэтае здарэнне мела месца блізка бельскага ПОМу, можна сказаць, на ўскраіне горада Бельска. Узнікае натуральнае пытанне: што робяць нашы паляўнічыя? Яны ж маюць абавязак страляць дзікіх сабак, каб не зніштажалі жывёл. Паляўнічая гаспадарка — гэта таксама дбайнасць пра бяспечныя ўмовы расплоду дзічыны, апека над лесам і полем, дзе жывуць казулі, алені, зайцы, курапаткі.

З прыкладам разумнага падыходу да звяроў я сустрэўся на сядзібе Ганны Калішэвіч. У яе садочку ляжыць снапок сена для зайцоў. Зайцы спажываюць яго і не аб'ядаюць кару з дрэўцаў сліваў. Калішэвіч кажа: чалавек, які не дапамагае ўзімку лясным жывёлам і зайцам, — гэта не чалавек, бо дбае толькі пра тое, каб схапіць у пятлю зайца ці казулю, мець дармовае мяса!

Андрэй Гаўрылюк

вельмі многа прыемных рэмінісцэнцый. Апрача сустрэчы са студэнтамі і навуковымі супрацоўнікамі Кафедры беларускай філалогіі ВУ мы правялі вельмі цікавыя сустрэчы з прадстаўнікамі русістыкі ў Вроцлаўскім універсітэце: праф. Л. Якубцам, праф. Т. Познякам і праф. Ф. Сяліцкім, дац. Л. Пісарэк. Усе яны аказалі нам вялікую сардэчнасць і ўвагу.

Пабывалі мы таксама ў Кракаўскім універсітэце і пазнаёміліся з мясцовай русістыкай. Прыемна ўсім было, што нашы выступленні сустрэліся з зацікаўленнем і пытаннямі з боку гаспадароў. Як Вроцлаў, так і Кракаў, не гавару ўжо аб Варшаве, зрабілі на нас вельмі прыемнае ўражанне. Уражанне гэта паглыбляецца клапатлівасцю ўлад аб ахове старыны і дбайнасцю пра новае будаўніцтва.

Пытанне: Вы пабывалі на маёй роднай Беласточчыне. Якое яна зрабіла на вас уражанне?

Адказ: Я ўжо не ўпершыню сустракаюся з Беластоцкай зямлёй. Больш за 20 гадоў таму назад я выкладаў на беларускай секцыі ў Настаўніцкай студыі ў Беластоку і меў магчымасць пазнаёміцца з жыццём і побытам беларусаў. Другі раз я наведаў Беласточчыну ў складаны час, у 1982 годзе. Было гэта звязана са стагоддзем з дня нараджэння Я. Купалы і Я. Коласа. Тады адбылася наша цудоўная сустрэча ў Орлі. Забыць яе нельга і яна назаўсёды астанецца ў нашых сэрцах.

Леў Шакун.

Кожнае новае спатканне з Беласточчынай выклікае незабыўныя ўражанні. Асабліва кранае гасціннасць, сардэчнасць, адкрытасць, цікавасць і сімпатыя да нас, савецкіх людзей. Узрушае прывязанасць беларусаў Беласточчыны да свае мовы, культуры, традыцый і ўсяго таго, што складаецца на нацыянальную душу. Ніколі не забудзецца сустрэча ў Гайнаўскім і Бельскім беларускіх ліцэях. Спатканне з вельмі мілым і ветлівым чалавекам Ю. Зданоўскім, які аказаў нам вельмі істотную дапамогу ў транспарце.

Асабліва прыемна ўспомніць такіх энтузіястаў беларускай справы як Кастусь Майсеня і Мікола Бушко.

З вялікім хваляваннем буду расказваць на радзіме, як сустракалі нас у беларускай вёсцы Крывая, дзе мы сутыкнуліся з выключнымі праявамі гасціннасці і сімпатыі, якія праявіліся і ў выступленнях прадстаўнікоў мясцовых улад і мясцовага насельніцтва: Т. Мартыновіча, Я. Добаша, Стральчука, які ўручыў нам дарагія нашаму сэрцу падарункі. Узрушыла нас кулінарнае ўмельства мясцовых жанчын і майстэрства мясцовых жыхароў у песні і танцы.

З жалем сцвярджаю, што не ўдалося мне да канца пабываць на аглядзе „Беларуская песня-87" у Беластоку. Хочацца падкрэсліць: тое, што мы пабачылі на Беласточчыне, сведчыць аб вялікіх творчых магчымасцях і здольнасцях беларусаў і вялікіх інспіратарскіх і арганізацыйных магчымасцях Беларускага таварыства і „Нівы".

Усюды нас акружала выключная гасціннасць, сімпатыя і павага. І таму я хацеў бы тут паўтарыць тое, што сказаў у часе сустрэчы ў Гайнаўскім беларускім ліцэі: ехалі мы да чужых, а трапілі да родных.

Я ўпэўнены, што характар такіх сустрэч і кантактаў добра служыць ідэі дружбы народаў СССР і братняй Польшчы.

Інтэрв'ю ўзяў
А. Баршчэўскі

шматгалінавых пунктаў механічных паслуг і калектываў супольнага карыстання сельскагаспадарчымі машынамі. Такі напрамак варта і трэба пашыраць ва ўсім абслугоўванні сельскай гаспадаркі не толькі ў механізацыі, але таксама і ў скупцы ды збыце.

Неабходна таксама адпаведная эканамічная палітыка ў адносінах да гаспадарак з зямлёй ніжэйшай якасці, якія патрабуюць фінансавых укладанняў. А такой зямлі на Беласточчыне шмат. І таму тым, якія бяруцца займацца на ёй прадукцыяй, неабходны ільготы. Неабходна таксама, каб эканамічная сістэма стварала прыхільныя ўмовы і добрыя перспектывы гаспадарання на ёй. Зразумела, што ў гэтых справах патрэбны рашэнні цэнтральных улад. Асобнае пытанне — гэта меліярацыя і дрэнаж зямельных угоддзяў. Тут многа недахопаў. Да гэтага часу праводзіліся яны больш у тых гмінах, дзе слабыя землі, як у гміне Міхалова ці Нараўка, а, напрыклад, у гміне Гродзіск, дзе зямля высакаякасная, і дае высокія ўраджаі, меліярацыя ўстрымана.

І калі гаварыць аб меліярацыі, то выконваць яе трэба значна лепш. Вялікія недахопы таксама і ў пабудове вясковых водаправодаў. Там, дзе яны пракладваюцца, неабходна таксама праводзіць каналізацыю. А з каналізацыяй звязана неабходнасць будаваць ачышчальнікі сцёкаў.

У многіх мясцовасцях Беласточчыны востра адчуваецца недахоп вады — высыхаюць калодзежы. З гэтай прычыны абмяжоўваецца жывёлагадоўля. Прыкладам можа быць вёска Кленікі ў гміне Чыжы, некаторыя вёскі ў Гарадоцкай і іншых гмінах.

Важнай справай, якая ўплывае на рост эфектыўнасці ў сельскай гаспадарцы Беласточчыны, — гэта шырокае выкарыстанне дасягненняў генетыкі ў жывёлагадоўлі і раслінаводстве. Адчуваецца таксама недахоп адпаведнага інструктажа і парадніцтва з боку сельскагаспадарчай службы і ВОПРу, грунтоўнага пазнавання імі прадукцыйна-тэхнічных і эканамічных умоў паасобных гаспадарак ці гаспадарчых груп. Карысней было б нават, калі б гэтых сельскагаспадарчых інструктараў было менш, але іх прафесіянальнасць была высокай якасці.

Жыллёвае будаўніцтва, арганізаванне гмінных жыллёвых будаўнічых кааператываў, пабудова малых прадпрыемстваў па перапрацоўцы садавіны ці гароднiны, развіццё дробнай вытворчасці і рамяства — усё гэта прычынялася б да паляпшэння вынікаў у сельскай гаспадарцы.

Гэтыя фактары яшчэ не дзейнічаюць, большасць з іх яшчэ ў сферы абмяркоўвак. Але важнае тое, што іх бачаць, што аб іх гавораць, што накіроўваюць патрабаванні і прапановы ў цэнтральныя і ваяводскія партыйныя і адміністрацыйныя ўлады пра іх ажыццяўленне.

Пра ўсё гэта гаварылася ў дакладзе і падчас дыскусіі ўдзельнікаў пленарнага пасяджэння Ваяводскага камітэта ЗСЛ, якое адбылося 26 лютага г.г.

М. Хмялеўскі

ЛЮБЛЮ

Размова з Яўгеніяй Павільч з Навасадаў.

Міра Лукша. — Адкуль ты, Геня, узялася?

Геня Павільч. — Я з малой мясцовасці, якой за 10 год не будзе на карце Беласточчыны і свету. Гэта вельмі сумнае, не толькі для мяне. Я вельмі прывязана да гэтай зямлі. Гняздо маіх дзядоў-прадзедаў зальюць вадой! Але што ж, цывілізацыя і тэхнічны прагрэс — гэта знак нашага часу.

У Беластоку я вучуся на філіяле Варшаўскага універсітэта, на рускай філалогіі. Думаю закончыць навуку ў тэрміне, за паўтара года. А пасля — брацца за работу.

Жывём тут у „акадэміку". Многа ў нас усялякіх сяброў і знаёмых. Адчуваю сябе добра, гарачкі не маю, ціск у норме, вясна ідзе, настрой расце. Пэўна, сустрэнемся на шляхах вандровак...

М. Л. — Ты — вясёлая, сімпатычная студэнтка, актыўны дзеяч ЗСП...

Г. П. — Я па сваёй натуры вясёлая, хаця некаторыя лічаць мяне даволі сумнай і сур'ёзнай. Часам вочы мне смяюцца, а сэрца плача...

М. Л. — А чаму ж яно плача?

Г. П. — Гляджу на гэты маразм, пасіўнасць вакол мяне, недахоп ідэйнасці і імкненняў, разумення чалавека чалавекам, талерантнасці да людзей, у якіх іншыя погляды... Ой, як не люблю я гэтага!

М. Л. — А што ты, Геня, любіш?

Г. П. — Люблю хадзіць на канцэрты нашых калектываў. Люблю ўвогуле музыку, песні, дыскатэкавы танец і вясковыя забавы. Люблю быць сярод сваіх. Ага, люблю глядзець фільмы, чытаць добрыя кніжкі, дыскутаваць. Люблю Уладзіміра Высоцкага. У апошні час вучуся іграць на гітары. Можа і маю музыкальны талент!

Люблю нявінныя белыя кветкі. Мне здаецца, маладзенькае, свежае: дрэвы, кветкі і ўся прырода. Родзіцца і чалавек, ён нараджаецца толькі раз і думаю, што трэба добра выкарыстаць усе хвіліны такога кароткага жыцця, асабліва квітнеючай маладосці.

Люблю нявінныя белыя кветкі. Людзям, якіх цаню, дарую

(Працяг на стар. 8)

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

Час ад часу з гэтай прычыны церпіць і ўсходняя Беласточчына. Не забуду дня, калі мы пастанавілі малаціць усё сваё збожжа. Сцягнулі людзей, а малатарня не магла крануцца з месца, бо рухавік быў электрычны, а току цэнтр не даў. Бяда. Уся праблема ў тым, што перапынкі ў пастаўцы току маглі б быць намнога карацейшыя і радзейшыя, калі б мы ўсе ашчаджалі ток і нідзе і ніколі не пакідалі ўключанага святла там, дзе яно непатрэбнае.

І тут хачу падкрэсліць, што ва ўсіх краінах, дзе б я не быў, не сустрэўся я з такімі бесталковымі адносінамі да святла, як у нас. Для прыкладу, быў я ў канцы 1986 года ў Англіі і, кіруючыся нашай традыцыйнай практыкай, забываўся выключаць святло ў памяшканнях, з якіх выходзіў. У сувязі з гэтым мой ветлівы гаспадар напомніў мне аб тым, што я не выключыў святло. Зрабіў гэта аж тры разы. Пасля гэтага я, як агню, пачаў баяцца сваёй расхлябанасці і стараўся, каб у ніякай сітуацыі не пакідаць уключаную лямпачку ў тым памяшканні, з якога выходжу. Заўважыў я і ў іншых англійскіх дамах, што ўсе жыхары паслядоўна выключаюць святло ўсюды там, дзе яно непатрэбнае. А памятайма аб тым, што англічане з'яўляюцца, у параўнанні з намі, багатым грамадствам. А можа багатым якраз і таму, што ашчадныя?

Вярнуўся я з Англіі з адназначным, цвёрдым намерам не пакідаць ніколі святла там, дзе яно непатрэбнае. Хаця, праўда, не заўсёды, але пакуль што, мне гэта ўдаецца. Аднак значны прагрэс у гэтай галіне я бачу. І вас таксама, дарагія чытачы, да гэтага заахвочваю. Дбайма пра сябе і заадно пра дзяржаву. Памятайма, што кожная лямпачка, якая гарыць там, дзе не трэба, — гэта без сэнсу спалены вугаль і гэта выкінутыя за акно нашы грошы. Хачу сказаць, што англічаніну за навуку я ўдзячны.

Алесь Барскі

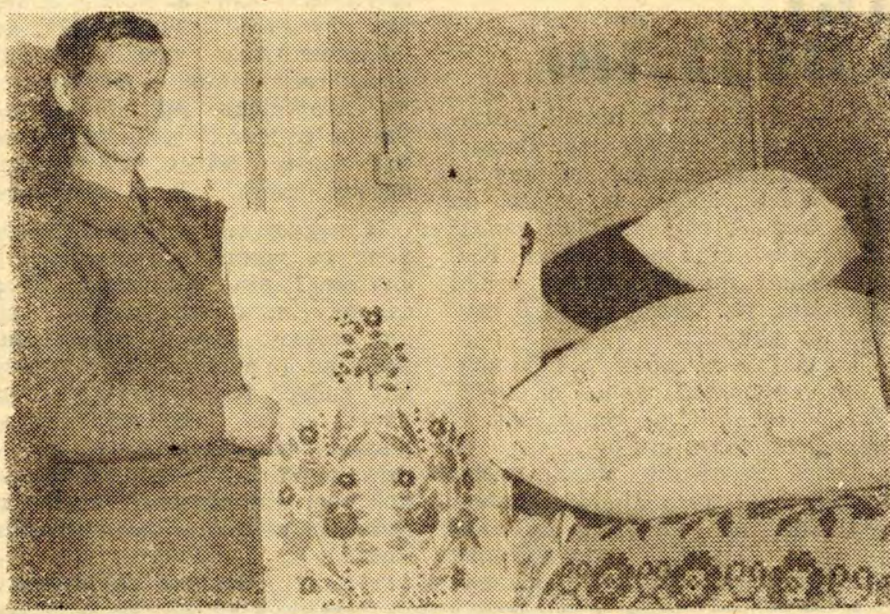

ЖЫВОЕ НАРОДНАЕ МАСТАЦТВА

Мар'я Ваўранюк жыве ў Тыневічах Вялікіх. Яе хата пахне малаком і мёдам, бо муж, Валодзя, гадуе пчолы ў густым садку, куды не даходзіць атрута механізацыі, і мёд у яго — першы гатунак.

Сям'я Ваўранюкоў актыўная на беларускай ніве. Найстарэйшае з дзяцей — Ніна, будучы настаўніцай у Ласінцы, стала вясці шырокую працу з вучнямі ў беларускай песні. Школа пачала масава прымаць удзел у конкурсе беларускай песні для школьнай моладзі. Нарадзіўся там і ў далейшым дзейнічае мілагучны квартэт дзяўчатак, якія пачалі прымаць удзел у конкурсе, будучы яшчэ ў другім класе. Назвалі мы гэты квартэцік „Ганулькамі“ ад іхняй праграмнай песні „Ганулька“. Школа ў Ласінцы мае вельмі многа лаўрэатаў конкурсу песні для школьнай моладзі.

Потым Ніна выйшла замуж у Чыжы, у таксама гасцінную беларускую сям'ю, за Валодзю Адамюка. Працуе ў Чыжах настаўніцай, нарадзіла сынка і не пакідае думкі вярнуцца да беларускай песні і... беларускага танца для школьнікаў.

Коля Ваўранюк, сярэдні сын, зусім самастойна прайшоў поўны курс па беларускай мове і літаратуры на ўзроўні ліцэя, здаў экстэрнам на выдатна экзамен па гэтаму прадмету перад экзаменацыйнай камісіяй. Цяпер ён — студэнт на факультэце гісторыі Варшаўскага універсітэта. Актыўны ў беларускім студэнцкім руху, член рэдакцыйнай калегіі студэнцкай „Прысутнасці“ ў „Ніве“.

Абое яны — Ніна і Коля — некалькі гадоў таму назад з вельмі цікавымі вершамі паявіліся на ніваўскай старонцы „Белавежа“.

Наймалодшы сын, Міраслаў, — вучань пачатковай школы, да трэцяга класа вучыўся ў сваёй вёсцы, цяпер — у Клейніках. Хлопец ён з мілай усмешкай і першы ў сям'і чытач „Нівы“.

Сям'я Ваўранюкоў дружная і ўся спявае. Уладзімір Ваўранюк многія гады ўдзельнічае ў царкоўным хоры ў Тыневічах. У яго моцны гучны барытон. Ведае ён мноства старых песень, некаторыя з іх друкаваліся ў „Ніве“.

А на здымку бачым багацце беларускага народнага мастацтва ў хаце Мар'і і Валодзі Ваўранюкоў.

(вл)

Фота Я. Чэрнякевіч

Афарызмы

Некаторыя людзі робяць уражанне, што Бог — гэта іх добры знаёмы, у якога часта бываюць у гасцях.

*

Іуда быў адным з тых, каго абвінавацілі без выяўлення доказаў віны.

*

Некаторыя людзі супярэчаць сабе самім: просяць Бога пра тое, чаго не хочуць і пра тое, чаго зусім не ведаюць.

*

„Кожная ўлада ад Бога паходзіць“ — толькі не кожнаму гэта падыходзіць.

*

„Дрэннае дрэва дрэнныя фрукты родзіць“ — толькі навучыліся падкідваць іх пад добрыя.

*

Святыя словы, сказаны несвятымі, трацяць сваю вартасць.

Рышард Бутайла

(Працяг са стар. 4)

АДГАЛОСКІ

гэта перш за ўсё штаб людзей, якім даверана адказныя пасты. Па-суседску ж і Галоўнае праўленне Беларускага таварыства, у якім вырашаюцца пытанні аб узроўні і абсягу дзейнасці нашай меншасці...

Заклікаеце, каб я не паддаваўся. Каму? Тым, каму мае думкі не па душы, ці свайму бяссіллю? Праўда, думкі мае жыццё зацюкала і няма чаго здзіўляцца, што з іх горыч і на паперу ліецца. Але ці можна пра заганнае гаварыць з захапленнем? Таму горкіх слоў не пашкадую, калі пісаць час дазволіць. Хай толькі „Ніва“ друкаваць захоча.

З сяброўскім прывітаннем
— **А. Маўчун**

Ад Рэд.: Надрукавала, значыць, — хоча.

ПАЛКОЎНІК ЗАЙКОЎСКІ

(Працяг са стар. 1)

лоўскі ўдзельнічаў у выключна важных спартыўных імпрэзах. І вось нашы людзі бясспрэчна ўстанавілі, што сустракаецца ён з вядомымі раней для нас прадстаўнікамі ЦРУ.

ЦРУ — гэта Цэнтральнае разведвальнае ўпраўленне. Багатая шпіёнская амерыканская арганізацыя, якая сваёй павуцінай абмотвала ўсе куткі свету, але з асаблівай увагай заўсёды адносілася і адносіцца да дыверсійнай „апрацоўкі“ краін народнай дэмакратыі.

На праслаўленага спартсмена агенты ЦРУ звярнулі ўвагу перш за ўсё таму, каб яго падкупіць, а затым прымусіць застацца на Захадзе, як тады гаварылася — „выбраць свабоду“, і ў сувязі з гэтым раздзьмухаць сусветную шуміху аб польскім камуністычным „рэжыме“ і сацыялістычным ладзе ўвогуле. Такі быў план. Удаўся ён толькі часткова. Алімпійскі чэмпіён, спакушаны доларамі і напалоханы выяўленнем яго дробных гандлёвых махінацый, якія праводзіў у час пабыўкі на Захадзе, згадзіўся супрацоўнічаць з амерыканскай разведкай, але быў вельмі ж асцярожны. Ён ніколі нічога не падпісваў, апрача квітанцый за прыняты „ганарар“, не карыстаўся радыёпрыёмнікам, такім тыповым сродкам сувязі ў шпіёнскай дзейнасці, не прыймаў шпіёнскіх пасылак і пакетаў, падробленых пад выгляд палявых каменняў, сам таксама не вывозіў за мяжу аніякіх матэрыяльных доказаў сваёй патайной ролі здрадніка. З другога боку ЦРУ таксама не намагалася пераўтварыць Ежы Паўлоўскага ў тыповага шпіёна. Праўда, пры сустрэчах на Захадзе выцягвалі ад яго розныя звесткі аб размяшчэнні ў Польшчы паасобных воінскіх часцей, у якіх даводзілася бываць гэтаму слаўнаму спартсмену. Ён належаў да кіраўніцтва ваеннага спартыўнага клуба „Легія“. Дык даносіў ЦРУ аб узбраенні гэтых часцей, выяўляў прозвішчы іх каманднага састава. Дайшло ўжо да таго, што цераз падстаўленую адну фірму, уласнікам якой быў польскі эмігрант, прапанавалі Паўлоўскаму звыш мільённы ганарар у доларах ЗША, каб толькі ён застаўся на Захадзе і публічна адрокся ад „камуністычнага рэжыму“. Алімпійскі чэмпіён не паспеў скарыстаць з гэтай прапановы.

— Ад моманту, калі нашы людзі „засяклі“ яго кантакты з прадстаўнікамі ЦРУ, — сцвярджае палкоўнік Зайкоўскі, — да першай, яшчэ папераджальнай гутаркі з ім, прайшло нейкіх сем гадоў. Мы пастаянна сачылі за яго паводзінамі, лічачы спярша, што ён сам апамятаецца і прыдзе да нас з пакаяннем. Тое не наступіла. Паўлоўскі проста баяўся кампраметацыі сваёй асобы, не мог сабе ўявіць, што так ганебна закончыцца яго слаўная спартыўная кар'ера.

Каб здабыць неабвяргальныя доказы, працаўнікі польскай контрразведкі пастараліся запісаць на магнітафоннай стужцы размову Паўлоўскага з вядомым прадстаўніком ЦРУ у час іх сустрэчы ў адной з заходніх краін. Змест размовы не пакідаў аніякіх сумненняў. Паўлоўскаму, каб выратаваць сваю здрадніцкую скуру, засталося толькі чыстасардэчнае прызнанне і шчырае шкадаванне, што паддаўся варожай правакацыі.

Прысутнічаў я таксама і ў цырымоніі абмену польскага разведчыка на супрацоўнікаў ЦРУ, — гаварыў Рамуальд Зайкоўскі. — Адбывалася гэта на аснове міжурадавага пагаднення. Паўлоўскі таксама апынуўся ў ліку тых, якім амерыканцы прапанавалі ў сябе свабоду і грашовую кампенсацыю за гады, праведзеныя ў польскіх астрогах. Ён, аднак, у апошні момант адмовіўся перайсці граніцу, якая аддзяляе Заходні Бер-

Савецкія песні любяць спяваць на Беласточчыне, таксама і ў іншых гарадах. У сёлетні Міжнародны жаночы дзень Бельскі дом культуры правёў раённы агляд савецкай песні. У аглядзе прымала ўдзел каля шасцідзесяці спевакоў, гэта значыць: васемнаццаць салістаў, дуэт, чатыры вакальна-інструментальныя калектывы. На ваяводскі агляд, між іншымі, заквааліфікаваліся: Эльжбета Рыжык і Юлія Радзіванюк з Тарашкевічаўскага ліцэя, Юстына Кардзюкевіч з ліцэя імя Т. Касцюшкі, Васіль Негерэвіч, Ірэна Врублеўская і Аня Чыжык з „Эльвы", Эльжбета Нікіцюк з Бельскага дома культуры, і тры калектывы: „Крынічка" з ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча, жаночы хор з Орлі і „Васілёчкі" з Бельскага дома культуры. Калектыў „Дзявочыя ноткі" спяваў беларускую песню і таксама заквааліфікавалі яго на той жа ваяводскі агляд.

14 сакавіка адбыўся ваяводскі агляд у тым жа Бельскім доме культуры. У глядзельную залу дома сыйшлося мноства народу. У ім прымала ўдзел каля ста асоб — дзевятнаццаць салістаў, тры дуэты, трыо, адзінаццаць калектываў (з Бельска, Гайнаўкі, Сямяціч, Беластока, Саколкі, Чаромхі). Вяла агляд Галена Скварчынская з Беластока. Журы агляду старшыняваў Януш Папай з беластоцкага „Польскага радыё". У журы былі: Леанід Бароўскі з пасольства СССР у Варшаве, Андрэй Туроўскі, русіст; Казімір Крулікоўскі, Віктар Новікаў, Крыстына Главацкая. У журы быў і госць з Літоўскай ССР, кампазітар Рымвідас Раціявіціус. Спяваліся савецкія песні — беларускія, рускія, украінскія (некаторыя з іх у польскіх перакладах). Пасвойму арыгінальна выступілі Анатоль Нічыпарук, Косцік Селевановіч (пры словах песні „сена маладое" адзін з іх вастрыў касу). Мікалай Ваўрыновіч пасвісцёлам пасвістваў пад салаўя. Спявалі з ім таксама Вадзік Вашчук, Юрка Харкевіч, Аляксандр Краўчук. Прыгожа акампаніявалі ім Сяргей Лукашук на скрыпцы, Лёнік Кудзін і Юзік Дэнізяк на кларнетах, Ігар Плютовіч і Міраслаў Грыка на мандалінах, Багуслаў Шульц на тамбурыне, Славік Васілюк на кантрабасе і Андрэй Нікіцюк на акардэоне. Калі праспявалі яны „Сена маладое" і „Прымакі", то публіка проста ашалела ад апладысментаў і доўга не пускала іх са сцэны.

Выступілі беластаччане. Вельмі радасна было чуць, што гараджане таксама любяць родную беларускую песню. Самымі дарослымі спевакамі былі Люба Гаўрылюк з Беластока і Юрка Налівайка з мястэчка Гарадок.

Спявалі пераважна беларускія песні. Гэта трэба адзначыць як станоўчую з'яву. Дагэтуль так не бывала. Песень было багата, яны не паўтараліся. Шмат новых, якія чуліся ўпершыню і слухалі іх, як адкрыццё нейкае. Энтузіязм бельскай публікі цяжка і апісаць: здавалася, што ад апладысментаў гмах завалiцца можа! ...Падобнае паўтарылася назаўтра, у час канцэрту лаўрэатаў агляду.

На Усепольскі агляд паедуць: Марыёля Прыходская з Гайнаўскага дома культуры, Эльжбета Нікіцюк з Бельскага дома культуры, тэрцэт БГКТ з Беластока. Прыходская — яна выступае і ў слаўных „Дубінах" — атрымала ўзнагароду начальніка горада Бельска і гэта была ўзнагарода за найлепшае выкананне песні. Узнагароду Таварыства сяброў Бельска атрымала Нікіцюк. Узнагарод і ўзнагароджаных было многа, гавару пра найважнейшыя.

На заканчэнне канцэрта выступілі цікавыя спевакі з Вільні: браты Вальдэмар і Альгіс Франконісы.

Андрэй Гаўрылюк

ГМІНА ГАЙНАЎКА — ВАРТАСЦЬ ПРАЦЫ

Вартасць грамадскіх пачынаў у гміне Гайнаўка за 1986 год склала 5 млн. 800 тыс. зл.

Падаем найважнейшыя чыновыя аб'екты: стражніца добраахвотнай пажарнай стражы ў Чыжыках, дарога з Махнатага ў Дубічы Асочныя, вясковыя святліцы ў Хітрай і Пасечніках Вялікіх, прыпынак ПКП у Хітрай, рамонт будынкаў на святліцы ў Ліпінах і Барку, пабудова школы ў Новым Корніне (яшчэ не закончаная).

Найбольш грамадскім чынам працавалі вёскі: (падаем вартасць пачыну на аднаго жыхара): Хітра — па 11000 зл., Дубічы Асочныя — 5800, Пасечнікі Вялікія — 5300, Ліпіны — 4800, Рэпіска і Махнатае па 1000 зл на жыхара. **(вв)**

Фота Г. Шварц

Так будавалі дарогу з Дубіч у Бельшчыну.

Новы будынак у Дубічах Асочных, у якім знайшлі месца крама і святліца.

лін ад тэрыторыі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Між іншым, і на гэтай аснове, Рада Дзяржавы ПНР скарыстала з канстытуцыйнага права памілавання і адмяніла далейшае выкананне судовага пакарання ў адносінах да Е. Паўлоўскага. Ён вярнуўся да сям'і і жыве зараз у Варшаве.

— Здараецца, што мы сустракаемся, — кажа былы афіцэр польскай контрразведкі, бо і Рамуальд Зайкоўскі таксама змяніў ужо месца працы. Цяпер ён працуе не ў Міністэрстве абароны, але ў Міністэрстве ўнутраных спраў, мае адказныя абавязкі ў кабінеце міністра.

— Мая дзейнасць на пасту вонкавай і ўнутранай бяспекі нашай краіны, — кажа ён, — апісана ў шматлікіх рэпартажах з судовых працэсаў розных шпіёнаў, а ў мінулым годзе пісьменнік Роберт Пунт выдаў кніжку „Вольная амерыканка", у якой даволі падрабязна апісвае лёс Е. Паўлоўскага ды іншых шпіёнаў.

Я пазнаёміўся з гэтай кніжкай. Падарыла яе мне родная сястра Рамуальда Зайкоўскага, якая жыве ў Беластоку. Гэта дакументальная аповесць. Пачынаецца яна сцэнай выканання смяротнага прысуду на адным, асабліва шкодным шпіёне, якога таксама выкрылі падуладныя палкоўніка Зайкоўскага, а канчаецца 25-гадовым прысудам на іншым яшчэ супрацоўніку ЦРУ. У эпілогу Роберт Пунт (гэта сын Ежы Путрамента) апісвае цырымонію абмену разведчыкаў на граніцы ГДР і Заходняга Берліна, у час якой Е. Паўлоўскі абараніў свой гонар. Кніжку выдала Гданьскае аддзяленне КАВ...

Ніна Мікалаеўна, жонка Рамуальда Зайкоўскага, нарыхтавала нам чаю і піражнага, гаспадар паставіў бутэлькі з замежнымі напіткамі і пасля дзесяці хвілін уступнай рэкамендацыі здавалася мне, што мы знаёмы ўжо даўным-даўно.

Дарэчы, найперш я адрэкамендаваўся гаспадыні, бо ён, Рамуальд Зайкоўскі, быў яшчэ заняты сваімі службовымі абавязкамі ў Міністэрстве ўнутраных спраў і па тэлефону прасіў, каб я крыху пачакаў. Тады маю ўвагу звярнуў вельмі ж „беластоцкі" акцэнт яго жонкі. Дык я адважыўся запытаць, адкуль яна родам, з якой вёскі? І аказалася, што я зусім памыліўся. Ніна Мікалаеўна не вясковая. Яна — гараджанка, са сталіцы, чыстакроўная масквічка. Гісторыя зусім звычайная, якая часта і зараз здараецца. Проста Рамуальд Зайкоўскі папаўняў свае веды ў адной з маскоўскіх вышэйшых навучальных устаноў па ваенным прававодстве і закахаўся, на шчасце, з узаемнасцю. Многія гады супольных турбот і радасцей наснавалі яны на свой лёс, вырасцілі дзяцей, дачакаліся ўнукаў, срэбра расцярушылася ў валасах...

— Нарадзіўся я ў Заблудаве, што каля Беластока, 2 лютага 1928 года, — распачаў мой размоўца Рамуальд Зайкоўскі свае ўспаміны. — Жылі мы тады на вуліцы Беластоцкай. Зямлі ў нас не было. Бацька наймаўся да кожнай працы, якая траплялася. Брукаваў вуліцы, будаваў хлявы і дамы. Адным словам, жылі мы беднавата. У 1941 годзе, калі Заблудаў, як вядома, знаходзіўся пад Савецкай уладай, я быў вучнем IV класа. Школа лічылася беларускай, але вучылі нас па-польску. Толькі даводзілася хадзіць на ўрокі па беларускай мове. Гэта я добра памятаю. Побач гэтай школы была ў Заблудаве яшчэ руская дзесяцігодка...

Рамуальд належаў да піянерскай арганізацыі і быў выдатнікам у вучобе. Таму накіравалі яго на месячны лагер у Друскеніках.

— Пяць вучняў тады паехала з заблудаўскіх школ, — кажа пан Рамуальд. — Двое яўрэйскіх дзяцей: Харашоўскі і Піня Лендэль, беларуская Рая Кардаш і адна руская дзяўчынка, дачка афіцэра Чырвонай Арміі, капітана або маёра, яе прозвішча зараз не памятаю, хаця яна таксама разам з намі апынулася ў каракулінскім дзетдоме...

Пачынаўся чэрвень 1941 года. З радасцю віталі яны тыя канікулы. Ніхто з іх не падазраваў, што здарыцца няшчасце. Аб гэтым, аднак, наступным разам.

Віктар Рудчык

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

СМЕРЦЬ У НАРОДНЫХ УЯЎЛЕННЯХ

Болей-менеи семдзесят працэнтаў ахопленых апытальнікамі асоб лічыць, што замагільнае жыццё існуе, што ўсіх памёршых чакае страшны суд і што ў залежнасці ад учынкаў чалавека трапляе ён у пекла або ў рай. Гэта катэгорыя асоб уважае, што далёкае ад дасканаласці зямное жыццё пазбаўлена было б увогуле сэнсу, каб не мела прадаўжэння ў так званым вечным існаванні пасля фізічнай смерці. Некаторыя з найстарэйшых інфарматараў атаесамліваюць рай з ідэальнай феадальнай сістэмай, у якой Бог з'яўляецца царом, святыя — справядлівымі панамі, анёлы — добрымі эканомамі, а шчаслівымі падданымі — памёршыя сяляне.

Такое ўяўленне аб замагільным жыцці было, між іншым, у народжанай у 1882 годзе маёй маці. Падобныя погляды выступаюць аднак амаль выключна ў тых асоб, бацькі якіх жылі яшчэ ў часе паншчыны і аб ёй, хутчэй за ўсё крыху казачныя інфармацыі, перадавалі сваім дзецям. Пацвярджаюць гэта і шматлікія выказванні маёй маці, якая вельмі часта адказвала: „Мне гэта расказвалі мама, бо яны добра помнілі паншчыну". або: „Ад мамы я гэта чула. Яны мне многа пра паноў расказвалі, калі па пяць дзён у тыдзень трэба было працаваць на панскай зямлі".

Маладзейшыя інфарматары па сутнасці ніколі не супастаўлялі раю з феадальнымі парадкамі.

Большасць народных вераванняў, захадаў і абрадаў, звязаных са смерцю, сведчыць аб тым, што сфарміраваліся яны пад уплывам тых людзей, якія вераць у Бога, у замагільнае жыццё. Аднак гэтых вераванняў і абрадаў нельга звязваць выключна з верай хрысціянскага характару. Справа ў тым, што ў гэтых вераваннях і абрадах, як ужо было сказана, нямала элементаў язычаскіх і казачных, якія пярэчаць хрысціянскай навуцы.

Трэба сказаць, што ў сферы вераванняў і захадаў, звязаных са смяротна хворым чалавекам, маем дачыненне з клiматам выключнай эмацыянальнай узбуджанасці і экзальтацыі. Асобы, звязаныя з паміраючым вузамі блізкага сваяцтва, становяцца моцна падатнымі на ўсякія сігналы, сімптомы і знакі, прадвяшчаючыя набліжэнне смерці. Асаблівую пазіцыю ў гэтай справе займае вера ў прарочыя сны, якія сведчаць аб блізкім зыходзе хворага. І так, не толькі людзі старыя, але таксама асобы (асабліва жанчыны) сярэдняга пакалення вераць, што аб набліжэнні смерці сведчаць сны, у якіх чалавек бачыць: развaленую печ, выкрышаны пярэдні зуб, абцяты палец, дзірку ў столі або ў страсе, белага каня, вобраз Багародзіцы, белы абрус, пару сужонкаў, якія паўторна вянчаюцца, мёртвага, які хапае жывога за руку і гаворыць: „Ідзі са мной". Апрача гэтых пераканнняў, супольных амаль усім беларускім вёскам на Беласточчыне, выступаюць у паасобных вёсках або і паасобных сем'ях больш лакальныя інтэрпрэтацыі сноў, прадвяшчаючых смерць.

Паводле народных перакананняў, звестуном смерці могуць быць паводзіны некаторых дзікіх і свойскіх птушак або жывёлаў. Да такіх звестуноў залічваецца ўдар чорнай птушкі ў акно хаты, спеў свойскай курыцы, выццё сабакі. Аб набліжэнні смерці сведчаць таксама некаторыя ўкладкі картаў. Амаль па ўсёй Беласточчыне існуе перакананне, што аб смерці гаспадара сведчыць выпадкова недасеяны загон ці палетак, т.зв. „недасеўка".

Нядаўна адзін з навуковых супрацоўнікаў Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта расказаў мне аб выпадку, які здарыўся некалькі гадоў таму назад у вёсцы Сакі. Шасцідзесяцігадовы жыхар гэтай вёскі (яго прозвішча мне вядома, але яго прамоўчваю, бо быць можа, што гэта жыхара Сакоў абражала б) моцна пакутаваў ад так званай „пшэпукліны". У канцы канцоў пастанавіў ехаць хоць перад смерцю ў Беласток. Перад выездам, аднак, пайшоў на поле і, пабачыўшы там „недасеўку", рашуча адмовіўся ад аперацыі. Прыклад гэты сведчыць аб сіле народнай веры ў прыкметы. Зразумела, што ўвесь прадстаўлены тут комплекс вераванняў у сігналы і сімптомы мае язычаскі характар.

А. Баршчэўскі

ЯШЧЭ АДНА ЗАГАДКА „ЧОРНЫХ ДЗІРАК"

Прыслухоўваючыся да голасу Сусвету, змаглі адчуць рытмічнае біццё экзатычных аб'ектаў — так званых „чорных дзірак" — савецкія астраномы.

„Чорныя дзіркі" пульсуюць — да такога вываду прыйшоў доктар фізіка-матэматычных навук В. Люты, навуковы супрацоўнік Астранамічнага інстытута імя Штэрнберга. У выніку праведзеннага ім аналізу дваццацігадовых назіранняў за галактыкай НГС 4151 удалося выявіць не 160-мінутную пульсацыю. Прычым гэты рытм за гады не змяніўся ні на долю мінуты.

— Перш за ўсё напомнім, што такое „чорныя дзіркі", — сказаў у гутарцы з карэспандэнтам ТАСС вучоны. — Гэта аб'екты, якія прадказаны яшчэ тэорыяй адноснасці. Такімі могуць стаць зоркі, свяцілы, у мільёны разоў большыя за Сонца, — квазары, галактычныя ядры. Яны ж нагрэты і свецяць дзякуючы праходзячым у іх нетрах ядзерным рэакцыям. Але, калі ядзернае паліва выгарае, зорка сціскаецца і ператураецца пры неабмежаваным гравітацыйным сцісканні ў „чорную дзірку". Прамені святла не могуць ад яе адыходзіць, бо яны „закрыты" гравітацыяй. Адкуль гэта зусім не азначае, што мы не можам назіраць „чорную дзірку". Хоць яна сапраўды можа быць бачная сама па сабе, касмічныя часціны, якія падаюць на яе, паскараюцца па меры набліжэння да яе і даюць пэўнае выпраменьванне. Гэта святло, гэты німб і можна назіраць у аптычны прыбор.

Цікавасць да „чорных дзірак" з боку астрафізікі ўзрасла ў пачатку 70-х гадоў у сувязі з выяўленнем незвычайна магутных рэнтгенаўскіх крыніц у двайных зорных сістэмах. Іх вывучэнне абяцае шмат надзвычай цікавых адкрыццяў. Такое ўжо зроблена вучонымі Крымскай астрафізічнай абсерваторыі АН СССР, калі была адкрыта глабальная 160-мінутная пульсацыя Сонца. Адным з аўтараў адкрыцця кандыдатам фізіка-матэматычных навук В. Котавым была пазней сфармулявана гіпотэза аб пахсюднай і універсальнай прыродзе данай пульсацыі. Цяпер вучоныя вырашылі паспрабаваць знайсці падобны рытм не ў нашай галактыцы.

— Увага была звернута да нашай „старой знаёмай" — Галактыкі НГС 4151, — працягвае В. Люты, — і аналіз шматгадовых назіранняў пацвердзіў меркаванне. „Мёртвая зорка" — так яшчэ называюць „чорную дзірку" — пульсуе дакладна з тым жа перыядам, што і Сонца.

Шляхам вылічэнняў удалося прасачыць магчымую гісторыю нараджэння рытму, і высветлілася дзіўны факт: пульсацыя магла пачацца дзесьці каля 16 мільярдаў гадоў назад, гэта значыць тады, калі наш Сусвет з велізарнай пачатковай скорасцю вылішаў з яшчэ пакуль невядомага нам у сучасны стан. Адначасовасць зараджэння пульсацыі і Сусвету наводзіць на мноства цікавых гіпотэз. Асаблівую цікавасць яны маюць для астраноміі і фізікі, усёй навукі ў цэлым, паколькі дапамагаюць нам па-новаму ацаніць тое, што адбываецца ўнутры зорак, галактык, вырашаць пытанні мінулага і будучага чалавека на Зямлі.

(Працяг са стар. 5)

ЛЮБЛЮ

белыя кветкі, а якіх люблю — чырвоныя. Люблю шчырых, адкрытых людзей. Не люблю крывадушнікаў. Хаця цяжка цяпер у свеце са шчырасцю... Часам самой мне хочацца жыць іначай, але не патраплю гэтага змяніць.

М. Л. — Ці гэта віна твайго характару?

Г. П. — Так, гэта часткова залежыць ад мяне, але і ад грамадства, у якім жыву і да правовога якога я прымушана дастасоўвацца. Дзейнічаюць аб'ектыўныя правы чалавечага і грамадскага існавання. Але ёсць добрая дактрына на ўсё: не заламліваць рук, трымаць высока голаў.

М. Л. — Толькі не нос... О!.. Геня, ты часам непаслядоўная! Здавалася мне, што для людзей актыўных „аб'ектыўныя" правы не могуць быць перашкодай і апраўданнем...

Г. П. — Не пачынай сваёй адвечнай прапаведзі! У нашым узросце можна яшчэ быць трохі непаважным, быць свабодным і на вольным ходзе! Чалавеча, калі падобны ты да нас, прыйдзі. пагутарым. Кантактны пункт: хата Міры Лукшанкі, пры вул. вельмі Вясёлай 6/44 у Беластоку...

М. Л. — Трэба будзе, Геня, купіць зноў гарбаты!!!

Гутарыла **Міра Лукша**

ПРЫКАЗКІ

Век у ласцы не пражывеш і соладка не пражыеш.

✲

Гады ідуць, а вада плыве.

✲

Жывы чалавек пра жывое і думае.

✲

Кожны ўзрост сваім шчасцем жыве.

СОННІК

66

Манастыр — пазбягай сямейнай здрады; жаночы — цябе ашукаюць; пайсці ў манастыр — радасць на старасць.
Манах — шчасце ў скромных варунках, нядаўчныя планы.
Манашка — знойдзеш добрых сяброў; размаўляць з ёю — змены; чуць яе — не знойдзеш спакою; быць ёю — нявернасць.
Манеты — перашкоды, цяжкасці; залатыя — няшчасце.
Манёўры — радасная перамена.
Манжэты (манкеты) мець цэлыя — значэнне ў грамадстве і пашана; абтрэпаныя — страта пасады і пашаны; забруджаныя — расстанне; карункавыя — вывышэнне, вялікі гонар.
Манна — спадчына, даход.
Манокль (акуляры на адно вока) — асмяшэнне.
Манускрыпт, рукапіс — засмучанне, клопаты.
Марак, матрос — цікавае падарожжа.
Мараць, пэцкаць — спакуса.
Маргаць — вялікі даход; камусьці — хочаш адкрыць сваю таямніцу іншым.
Маркі (паштовыя) — атрымаеш звесткі.
Мармелад — цябе пацалуе каханая(ы).
Мармур бачыць — у цябе будуць дачыненні з бессардэчнымі людзьмі; мармуровыя калоны — асцерагайся напышлівасці; мармуровы стол — заснуеш сваю сям'ю.
Марожанае (лёды) есці — прыемная неспадзяванка.
Мароз — слабасць.
Марская пена — ашуканства; атрымаеш грошы, якія табе не належацца.
Марская свінка — весялосць.
Марское падарожжа — спазнаеш невядомыя табе краіны, землі.
Марской хваробай хварэць — фізічныя пакуты, болі.
Марцыпан — цябе акружаюць падлізнікі і ашуканцы.
Маршчыны — дажывеш глыбокай старасці.

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У ШКОЛЕ Ў БАРЫСАЎЦЫ

АБ ПЕСНІ

Школьны агляд „Беларуская песня-87“ у школе ў Барысаўцы прайшоў вельмі цікава. У школу прыйшлі дзеці і настаўнікі. Усе тут любяць родную песню.

Агляд меў высокі ўзровень і быў дасканала падрыхтаваны і праведзены настаўніцай мгр Таісай Хіліманюк.

У школьным аглядзе прыняло ўдзел шэсць вучняў і дашкольны клас. Усе адчувалі радасць ад супольнай творчасці, ад магчымасці паказаць свой талент і працу. І прыемна, радасна было паглядзець на спевакоў!

Кожны ўдзельнік падрыхтаваў дзве песні, а ў выніку, гляньце, якое багацце выйшла! Гэта была не толькі дэманстрацыя песні і яе выканаўцаў, але і народных беларускіх убораў з багаццем вышыўкі. Цешылі вочы блузкі, вышываныя бабулямі, таксама багата вышываныя ручнікі, развешаныя на сцэне.

Камісія ў складзе Таіса Хіліманюк, Валянціна Дзмітрук, Ірына Гацута і Андрэй Ялоза ацанілі выканаўцаў. Два першыя месцы былі прызнаны: вучаніцы восьмага класа — Рэнаце Асіпюк за песні „Нёман“ і „Колькі ў небе звёзд“ і вучню чацвёртага класа Артуру Буйноўскаму за песні „Камар“ і „Радзіма“. Другое месца заняла Дарота Франкоўская за песні „Радзіма“ і „Беласточчына“, а трэцыя — Мажэна Ялоза за „Беласточчыну“ і „Галю“, Івона Хіліманюк за „Ранняю парою“ і „Мінскі вальс“, і Ян Каролька за „Беласточчыну“ і „Хай заўжды будзе сонца“. І спецыяльную ўзнагароду атрымалі дашкольныя дзеткі, якія праспявалі „Саўка ды Грышка“.

Лаўрэаты школьнага конкурсу „Беларуская песня-87“.

Малюнкі і кветкі нашым настаўнікам.

СВЯТА ЖАНЧЫН

З нагоды Міжнароднага дня жанчын у школе адбылася сустрэча. На ўрачыстасці прысутнічалі настаўнікі, вучні, старшыня бацькоўскага камітэта Анна Врублеўская, мясцовая прадаўшчыца Галіна Паскробка і іншыя. Сустрэча была належна падрыхтавана. На пачатку выступіла вучаніца чацвёртага класа Мажэна Ялоза з дакладам аб 8 сакавіка. Потым вучні другога і чацвёртага класаў спявалі песні і паказвалі сцэнку „Важная нарада“, якую падрыхтавала Ірына Гацута.

Усім прысутным жанчынам вучні ўручылі малюнкі і кветкі. Сустрэча закончылася выступленнем дырэктара школы Аліны Грыгарук, якая падзякавала настаўнікам і дзецям за мілую ўрачыстасць.

Андрэй Ялоза
настаўнік бел. мовы
фота Валянціна Кандрацюка

САВЯНЯТЫ

Сава жыла ў недабудаваным доме на ўскраіне гарадка. Гаспадара ўзялі на фронт, ён загінуў у першыя дні вайны, і дом стаяў з забітымі вокнамі.

Днём сава не паказвалася. Вылятала пад вечар. Нярэдка сядала на дах і з вышыні аглядала наваколле.

Потым у яе паявіліся птушаняты. Мы, хлапчукі, залезлі на гару і знайшлі іх у падстрэшшы. Некалькі разоў прыходзілі сюды, але савянят не чапалі.

Аднойчы нехта прапанаваў:

— Давайце забяром іх і самі гадаваць будзем.

Савянят прынеслі ў наш двор. Пасадзілі ў шпакоўню. Каб каты не з'елі іх, яе, на тычцы, прывязалі да плота. Здымем, пакормім савянят — і зноў прывяжам.

Кармілі ўсім. Бывала, парэжам мяса на кавалачкі і закідваем у прагна разяўленыя раты.

Савяняты былі ўжо ў пуху. Стараючыся схапіць ежу, падскаквалі, памагаючы сабе крыламі. Аднак больш за ўсё запомніліся мне іх вочы, зеленавата-жоўтыя, круглыя, нібы здзіўленыя. І па-дзіцячаму бяскрыўдныя.

Доўга савяняты не пражылі. Іх, маленькіх, нельга карміць салёным мясам.

З гэтага часу мінула каля сарака гадоў. А я не-не ды і ўспомню тых бездапаможных савянят, якіх мы забралі маці і загубілі. Часцей успамінаю тады, калі бачу ці чую, як людзі бесцырымонна ўмешваюцца ў жыццё жывёл, нясуць ім зло, а то і смерць.

Мікола Дзелянкоўскі

БЕЛАРУСКІЯ ПТУШКІ

Мікола Чарняўскі

ВАЯЎНІЧЫ ВЕРАБЕЙ

Ледзь ваяка
Прачынаўся
Піск і вэрхал
Пачынаўся:
Ані разу
Ля шпакоўні
Праляцець
Не мог спакойна.

Як суседзяў абмінуць,
Не ўдражніць,
Не казытнуць?

Галка ў домік
Дзеўбане:
— Што, забылі пра мяне?
Домік будзе мой:
З сям'ёю
Я займу яго
Зімою...

Не хацеў ён
Міру, зладу —
І бяду наклікаў,
Звяду:
Ўся шпачыная сям'я
Падлавіла вераб'я.

Бачыў сам я
Ў гэта ранне
Іх сутычку,
Іх змаганне:
З вераб'я,
Як ні люцеў, —
Толькі пыл
Ды пух ляцеў!

Знікла храбрасць
У „ваякі“
Зразу,
З першай жа атакі.
Сам, напэўна,
Быў не рады —
Ледзьве вырваўся
Са звады!

Ад шпачынай чарады,
Смелай,
Дружнай, як заўжды,
Шэры кінуўся наўпрост,
Паказаў ім толькі
Хвост!

Сеўшы зводдаль
На галінку,
Пагайдаўся мо хвілінку
І — пра ўсё
Забыўся, мусіць,
Стаў грaзіцца:
— Р-р-разбя-р-р-руся!..

Кінь, дурненькі,
Не храбрыся,
Лепш з суседзьмі
Памірыся!

НАШАЙ ГРАМАДЦЫ

Падручнік беларускай мовы для пятага класа
Аўтары: Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

ПЕРШАЯ КНІГА

„Адпачынак ад працы і клопатаў, старым пацеха і песня... дзецям малым пачатак усялякай навукі...“ — так пісаў Скарына ў сваёй прадмове да „Псалтыра“.

Францішак узяў у рукі першыя пробныя адбіткі. Так, гэта якраз тое, да чаго ён імкнуўся. Роўныя, прыгожыя радкі, складзеныя ладным шрыфтам. Такія славянскія літары былі дасканалым узорам кірылаўскага пісьма полацкіх, смаленскіх, тураўскіх старажытных рукапісаў, яго стварылі мастакі-пера...кі Белай Русі.

І так, усё гатова! Заўтра пачынаецца друкаванне кнігі. Праз тры-чатыры месяцы яна будзе надрукавана, пераплецена і на...нь пойдзе яго „Псалтыр“ па ...іх шляхах у гарады роднай зямлі. А потым адразу возьмецца ён за галоўную сваю справу — за друкаванне „Бібліі“.

Першая „Біблія“ на мове Белай Русі!.. Узяўшы запаленую свечку Францішак выйшаў з пакоя і па вузкай драўлянай лесвіцы спусціўся ў склеп, прыстасаваны на друкарню.

Працуючы дзень і ноч, ён рэдка выходзіў на шпацыр і не сустракаўся ні з кім, апрача Вацлава і старога прафесара — чэха Карнелія Вшэгрды, з якім пазнаёміўся яшчэ ў часе свайго першага прыезду ў Прагу і якога цаніў высока за яго працы на чэшскай мове, па праву і літаратуры.

У друкарні было ціха. Стары Сцяпан спаў у куце на мулкім пасланні. Цьмяна паблісквалі падрыхтаваныя да ціснення наборныя старонкі. Посуд з фарбай і стусы акуратна парэзанай паперы былі ўжо падсунуты да вялікага драўлянага верстака. Францішак, апусціўшы пэндзаль паспрабаваў фарбу на кавалачку паперы. Некалькі хвілін ён пастаяў, высока ўзняўшы свячу, назіраў на чакаючыя працы друкарскія прылады, потым ціхенька ступаючы, выйшаў і падняўся ў свой пакой.

Як толькі ўзышло сонца, Францішак зноў апусціўся ў друкарню. Сцяпан ужо тупаў каля верстака, прыладжваў на дошцы наборныя старонкі, якія друкары называюць тагерам.

Вацлаў, прафесар, Сцяпан і Гінэк абкружылі Францішка, прыглядаліся адбітку.

Скарына доўга чытаў яго і не казаў ні слова. Відаць было, як мокры ліст дрыжаў у яго руках. Ніхто не адважыўся парушыць цішыню. Францішак заплюшчыў вочы і моўчкі падаў адбітак прафесару. Той узяў яго, і, наблізіўшы да твару, урачыста і гучным голасам прачытаў:

„Я, Францішак, сын Скарыны з Полацка, у лекарскіх навуках доктар, загадаў гэты Псалтыр друкаваць рускімі літарамі і славянскай моваю для памнажэння агульнага дабра...“

З рамана М. Садковіча і Я. Львова „Францішак Скарына“

1. З якой мэтай друкаваў кнігі Францішак Скарына?

2. На падставе артыкула „Людзям звычайным для добрае навукі“, выказванняў Скарыны і ўрыўкаў з рамана М. Садковіча і Я. Львова „Францішак Скарына“ падрыхтуйце выступленне на тэму „Скарына — беларускі першадрукар“. Дзеля гэтага папярэдне прадумайце і запішыце план свайго выступлення.

АПОСТРАФ І РАЗДЗЯЛЯЛЬНЫ МЯККІ ЗНАК

Раздзяляльнае вымаўленне зычных з наступаючымі пасля іх галоснымі на пісьме абазначаем апострафам або раздзяляльным мяккім знакам.

Апостраф (') пішам пасля цвёрдых і зацвярдзелых зычных перад галоснымі е, ё, ю, я, і: з'езд, сур'ёзны, аб'інець.

Пасля ў (нескладовага) апострафа не пішам: здароўе, кроўю.

Раздзяляльны мяккі знак (ь) пішам пасля мяккіх зычных з, дз, л, н, с, ц пры раздзельным вымаўленні іх з галосным е, ё, ю, я, і: бата л ьён, Кандра ц ьеў.

Прачытайце словы. Спішыце, замест кропак, дзе трэба, напішыце апостраф або мяккі знак. Іл...я, вераб..і, міл...ярд, шчаў...е, пер...е, л...юцца, раз...езд, саў...ю, медал...ён, кап...ё, канферанс...е, узмор...е, Васіл...еў, уз...яднаць.

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, 346506, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Октябрьская, 30. Хоруниной Тане, 5 клас.

* * *

СССР, 344093, г. Ростов-на-Дону, ул. Туполева, 20, кв. 63. Бубырь Наташе, 5 клас.

* * *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, п/отд. Рылёво. Алпатовой Марине, 8 клас.

* * *

СССР, 428900, Чувашская АССР, г. Новочебоксарск, ул. Строителей, 30, кв. 61. Панинко Лене, 5 клас.

* * *

СССР, 346504, Ростовская обл., г. Шахты, ул. К. Маркса, 131. Попчук Лене, 14 год.

* * *

СССР, 163019, г. Архангельск-19, ул. Приморская, 5, кв. 8. Никитенко Лене, 15 год.

* * *

СССР, 301781, Тульская обл., г. Донской, п/о Комсомольский, пос. Ново-Георгиевск. Башкировой Оле, 4 клас.

ПАГЛЫБЛЯЙ СВАЕ ВЕДЫ

МІНСК (МЕНЕСК) — СТАЛІЦА БЕЛАРУСІ

Старажытнае места ёсць амаль у цэнтры сучаснага горада Мінска: гэта старажытнае замчышча з магутным умацаваннем на глыбіні да 8-10 метраў — драўляны Крэмль і вуліца Няміга.

У Іпацьеўскім летапісе пад 1067 годам (гэта на 80 гадоў раней, чым з'явілася Масква), упершыню ўпамінаецца горад пад сваёй старажытнай а першапачатковай назвай — Менеск. Пад гэтым жа годам ёсць звесткі аб Полацкім князі Усяславе Брачыславічы. Менеск быў адным з паўднёвых гарадоў гэтага княства. Аналіз пісьмовых і археалагічных звестак сведчыць, што спачатку ён быў узведзены на Менцы — правым прытоку Пцічы. Адсюль і назва Менеск. Зараз рэшткі гэтага горада засталіся ля вёскі Гарадзішча.

Першы раз горад пацярпеў у час бітвы паміж князямі Яраславічамі (Ізяслаў, Святаслаў, Усевалад) з аднаго боку і князем Усяславам з другога. Усяслаў у старажытныя часы быў добра вядомы ў Полацкім княстве, Менеску, а таксама ва ўсім славянскім свеце таго часу.

У 1084 годзе Уладзімір Манамах яшчэ раз спальвае Менеск. Паводле матэрыялаў археалагічных даследаванняў, ёсць падставы меркаваць, што пасля гэтага знішчэння пад сваёй старой назвай Менеск пераносіцца ў іншае месца і ўзводзіцца на востраве даўжынёй 400 метраў, шырынёй 100 метраў у дэльце Нямігі, пры ...е ўпадзенні ў раку Свіслач.

Варта сказаць, што пры заснаванні ўжо другога Менеска на Нямізе-Свіслачы была зроблена сістэма драўляна-землянога ўмацавання па краях гэтага вострава. Спачатку кладліся вялікія камяні, а потым зверху над імі ўзводзіўся звонку вал з драўляных накатаў да 20 радоў падоўжных і папярочных бярвенняў. Унутраная частка ўмацавання рабілася ў выглядзе клецяў з дубовых плах, запоўненых глеем. Зверху засыпаліся гліна, пясок. Шырыня ўсяго вала ў аснове да 30 метраў, вышыня да 10-12 метраў. Акрамя таго, па грэбеню цягнулася драўляная сцяна з байніцамі. Такім чынам вышыня ўмацавання дасягала 20-27 метраў ад паверхні зямлі. З усіх бакоў Мінскі замак меў і прыродныя фактары для добрай абароны — воды Свіслачы і двух рукавоў Нямігі і адпаведна забалочаныя абалоны. Іх шырыня была 70-80 метраў. Даўжыня ўсяго вала складала да 1 кіламетра. 22 метры яго былі ўскрыты ў час раскопак. Гэта якраз там, дзе будуецца станцыя „Няміга“ другой чаргі Мінскага метрапалітэна. У час даследаванняў, былі знойдзены рэшткі „брамы“ — месца ўезду ў горад і выезду з яго.

Менеск на рубяжы XI — пачатку XII стагоддзяў стаў палітычным цэнтрам, вакол якога аб'ядноўваліся іншыя землі. Менеск, узведзены на новым месцы — на берагах Свіслачы — Нямігі, быў настолькі магутным умацаваннем, што аб'яднаныя сілы штурмам яго не ўзялі і абаронцаў не знішчылі, як гэта было ў Менеску на Менцы.

Заснавальнікам другога Менеска пасля 1084 года з'яўляўся Усяслаў Брачыславіч, а арганізатарам яго абароны ў 1104 годзе — яго сын Глеб Усяславіч. Гэта адны з першых палітычных дзеячоў Старажытнай Русі.

Пав. „Звязды“

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

— Сабакі вельмі разумныя. Бываюць нават разумней за гаспадара.

— Ты што! Такіх сабак няма!

— Няма! Ёсць! У мяне ў самога ёсць такі сабака.

СМАРЖКІ

Яшчэ булькочуць раніцай,
Гамоняць ручайкі,
А паглядзі — з'яўляюцца,
Як гномікі, смаржкі.

Ахвота стрэць жаданую
Вясну ў лясах глухіх
З пралескамі духмянымі
Смаржкамі раней за ўсіх.

Асыпаныя росамі,
Прабіліся з зямлі.
Здаецца, так і просяцца,
Каб мы іх узялі.

Ну да чаго ж прыгожыя,
Вясёлыя яны!
І лезуць самі ў кошыкі
Грыбы-прыгажуны.

Насустрач сонцу чыстаму
Пад песні жаўрукоў
Барвова-халацістую
Нясем вясну дамоў.

Мікола Алтухоў

АДГАДАНКА

СКЛАДЗІЦЕ САМІ КРАСВОРД

Як скласці красворд?

На пачатак паспрабуйце скласці маленькі красвордзік, Усяго з чатырох слоў. Першае слова па гарызанталі прапануем вам: л о д к а. Іншыя прыдумайце самі.

Вашы красворды прышліце „Зорцы“. Цікавейшыя надрукуем.

„НІВА“ 5.IV.1987 г.
Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-950 Bialystok, ul. Wesolowskiego 1

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 3 IV — 8.10 Hist. kl. VII. 9.00 Wokół nas kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Fikcyjny ślub". 11.40 Magazyn Domatora. 12.50 Genetyka kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 14.50 Powtórka przed maturą: Korepetycje z mat. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Piątek z Pankracym. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 XXX-lecie „Hybryd". 18.30 Losy. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Fikcyjny ślub" — radz. film fab. 21.30 Kontakty. 22.00 Pr. muz. 22.40 DT. 23.00 „Serce smoka" (6) „Robotnicy" — serial dok. pr. ang.

Sobota 4 IV — 7.10 TTR — s. IV Mech. rol. 7.40 TTR — s. IV Hod. zwierz. 8.10 Pr. dnia. 8.15 Tydzień na działce. 9.00 Drops — mag. dla dzieci i młodz. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 12.10 Tel. koncert życzeń dla honor. krwiodawców. 12.40 Piłkarska kadra czeka. 13.00 Bariery. 13.30 Azymut. 14.00 „Wędrówki dalekie i bliskie" — film dok. 14.40 Na krawędzi słowa. 15.00 Antologia dramatu powszechnego: R. Rolland — „Wilki". 16.30 „Pod znakiem skarabeusza" — tel. film. dok. 17.05 Los. Dużego Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Społem. 17.50 Popołudnie z X Muzą. 18.50 Dobranoc. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Wał Atlantycki" — franc. film fab. 21.45 Czas. 22.15 Siedem dni na świecie. 22.25 Sportowe rytmy tygodnia. 23.35 DT. 23.40 Kino nocne: „Nie płacz Billy" — amery. film fab.

Niedziela 5 IV — 7.25 Pr. dnia. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film „Pogłaszcz kotka" (1). 10.30 DT. 10.35 Filmowe obserwacje świata. 11.25 Zajechał wóz do Głuchołaz (1). 11.55 Reportaż z przeszłości. 12.20 Siedem anten. 13.00 Kraj za miastem. 13.20 TV Koncert Życzeń. 14.10 Teatr dla dzieci: „Przygody Sindbada Żeglarza i jego wuja Tarabuka". 15.30 Zajechał wóz do Głuchołaz (2) 16.00 „Pieprz i wanilia". 16.45 Zajechał wóz do Głuchołaz (3). 17.15 Teleexpress. 17.30 Alekandrea ad Aegyptum — reportaż. 17.45 Klub Międzynarodowy. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Quo vadis" — serial wł. 21.00 Pegaz. 21.40 Loża. 21.50 Studio Sport. 23.45 DT.

Poniedziałek 6 IV — 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II J. pol. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Znaki szczególne" (4) „Szantaż" — film TP. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Rozmowa na telefon. 19.05 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: John Webster — „Tragedia księżnej D'amalfi". 21.45 Rozmowa na telefon. 22.15 „Psalmus" — pr. balet. 22.40 DT. 23.00 J. niem.

Wtorek 7 IV — 8.10 Geogr. kl. VII. 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Tulipan" — serial TP. 11.05 Poradnik Domatora. 11.30 „Szkło" — kanad. film dok. 12.00 Przygotowanie do życia w rodzinie. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. IV Wskaz. metod. 14.00 TTR — s. IV Hist. 15.50 Kim być? 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Akademia Muzyczna. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka. 17.40 Wspólna Polska, wspólne sprawy. 18.10 TV Informator Wydawniczy. 18.30 Diagnoza. 18.50 Dobranoc. 19.00 Pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 „Tulipan" — serial TP. 20.55 Konf. prasowa rzecznika rządu. 21.10 „Przekształcenie" — tel. film dok. 21.40 XXX-lecie „Hybryd" cz. 2. 22.40 DT. 23.00 J. ang. (55).

Sroda 8 IV — 8.10 Hist. kl VIII. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Kartka z podróży". 11.30 Przyjemne z pożytecznym. 12.00 Biologia z higieną. 13.30 TTR — s. II Chem. 14.00 TTR — s. II Hist. 14.50 Powtórka przed maturą: Hist. 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT. 16.15 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.25 Krąg. 16.50 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Film fab. 18.30 Pułapki postępu. 18.50 Dobranoc. 19.00 Trybuna Sejmowa. 19.30 Dziennik. 20.00 „Kartka z podróży" — pol. film fab. 21.20 Studio Sport. 22.40 DT. 23.00 J. ros. (25).

Czwartek 9 IV — 8.10 Fiz. kl. VII. 9.00 Muzyka kl. I. 9.30 Domator 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT 10.10 Film dla II zmiany: „Ośmiornica II". 11.20 Szkoła dla rodziców. 11.35 Apteczka domowa. 11.45 Historia najbliższa. 12.50 J. pol. kl I—IV lic. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s IV Upr. rośl. 14.50 Powtórka przed maturą: J. ang. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Reporter TDC. 16.50 „Kłopoty małe i duże" — serial CSRS. 17.15 Teleexpress. 17.35 Magazyn lotniczy. 18.00 Encykl. kultury polskiej. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Telespotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ośmiornica II" — serial wł. 21.05 Tyg. gospod. 21.35 Studio Sport. 22.15 Tel. film dok. — „Będę, gdy mnie już nie będzie". 22.40 DT. 23.00 J. franc. (25).

КІНО

Bielsk Podl. Sceny dziecięce z życia prowincji — pol. 6—8. Idź i patrz — radz. 9—11. Ballada o żołnierzu — radz. 12.

Czeremcha Na granicy — USA 8. Bałkan Ekspres — jug. 11—12.

Czyże Emil komediant — NRD. Mężczyzna w peruce — NRD 8—12

Hajnówka Cudzoziemka — pol. 11—12.

Michałowo Odnaleźć siebie — radz. 7—8. Ga-ga chwała bohaterom — pol. 11—12.

Mielnik Wakacje w Amsterdamie — pol. 8—9. Szalony kankon — czes. 11—12.

Milejczyce Skradziona kolekcja — pol. Ciuleandra — rum. 8—12.

Orla Utracona szansa — czes Dom pod czerwoną latarnią — węg. 8—12.

Nurzec Europejska historia — radz. 8. Wilcze echa — pol. 9—10. Goście z Galaktyki Arkana — jug. 11—12.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	5	23	Ірэны, Вінцэнта	Лідзіі, Нікана	6.02-19.16	5.20-14.43
панядзелак	6	24	Цэлестыны, Вільгельма	Захара, Якава	6.00-19.18	5.34-16.02
аўторак	7	25	Даната, Руфіна	*Благавешчание БМ*	5.58-19.20	5.45-17.19
серада	8	26	Дыяніза, Януара	Анны, Аллы, Ларысы	5.55-19.22	5.55-18.33
чацвер	9	27	Марцэля, Марыі	Іаана, Матроны	5.53-19.23	6.05-19.47
пятніца	10	28	Міхала, Макара	Іларыёна, Сцяпана	5.51-19.25	6.15-21.01
субота	11	29	Ляона, Філіпа	Марка, Кірылы	5.49-19.27	6.28-22.15

ГАДАВІНЫ

175 год таму назад

6.4.1812 г. нар. рускі рэвалюцыянер, філосаф і пісьменнік Аляксандр Герцэн (пам. 21.1.1870 г.), творы: раман „Хто вінаваты?" (1846), мемуары „Былое і думы" (1868).

80 год таму назад

10.4.1907 г. нар. беларускі акцёр Іосіф Матусевіч, на сцэне з 1928 г., выконваў шэраг роляў у п'есах беларускіх аўтараў.

65 год таму назад

10.4.1922 г. нар. беларускі жывапісец Уладзімір Лагун, карціны: „Над магілай невядомага салдата" (1957), „Вярнуўся" (1967) і інш.

60 год таму назад

7.4.1927 г. нар. беларускі артыст балета Валерый Міронаў, затанцаваў многа цікавых роляў у беларускіх балетах: Васіля ў „Князь-возеры", Міхася ў „Аповесці пра каханне", Мікалая ў „Мары" і інш.

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

У сувязі з лістамі Б. Палоцкага і іншых нашых чытачоў, у якіх яны выказваліся крытычна пра адкліканне непасрэднага пасажырскага цягніка Беласток — Гродна, мы звярнуліся ў Дырэкцыю ПКП у Беластоку за высвятленнем гэтай справы і атрымалі адказ, які перадаем да ведама ўсіх зацікаўленых.

W odpowiedzi na pismo z dnia 2 marca 1987 r., Rejon Przewozów Kolejowych w Białymstoku informuje, że pociąg osobowy relacji Kuźnica Białostocka—Grodno decyzją Ministerstwa Komunikacji został odwołany z dniem 18 stycznia 1987 r.

Kursowanie pociągu zostało wznowione z dniem 2 marca 1987 r. i w chwili obecnej pociąg kursuje w relacji Białystok—Kuźnica—Grodno oraz powrotny w relacji Grodno—Kuźnica Białostocka.

Jednocześnie informuje się, że pociąg pospieszny w komunikacji międzynarodowej relacji Berlin—Leningrad od szeregu lat jest zestawiony wyłącznie z wagonów sypialnych. Przejazdy podróżnych odbywają się wyłącznie za biletami komunikacji międzynarodowej oraz z biletami dodatkowymi na miejsca sypialne. Podróżni posiadający takowe bilety mogą również odbywać przejazdy ze stacji Białystok i Kuźnica Białostocka.

PKP
Rejon Przewozów Kolejowych
Dyrektor
подпіс неразборлівы

Białystok-1987-03-16

НОВЫЯ ДУЭТЫ

У гміне Нараўка з кожным годам павялічваецца колькасць удзельнікаў конкурсу „Беларуская песня". Да яго прыступаюць усё новыя спевакі.

Зладжаны вакальны дуэт утварылі дзве сяброўкі, працаўніцы школы ў Нараўцы, Люцына Місеюк і Люба Янушкевіч. Яны паспяхова выступілі на раённым аглядзе ў Гайнаўцы і цэнтральным — у Беластоку. І ў Гайнаўцы, і ў Беластоку іх выступленне гледачы прынялі бурнымі апладысментамі. Другі вакальны дуэт утварылі жонка і муж з Баб'яй Гары — Валянціна і Сямён Лукшы. Яны таксама былі на цэнтральным аглядзе, дзе праспявалі дзве старынныя, мала каму вядомыя песні.

Хочацца пажадаць гэтым новым дуэтам далейшых паспяховых выступленняў.

М. В.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217 1922 132

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018 24325 151 6787

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

638. **Кааператыў сельскагаспадарчых гурткоў у Кляшчэлях — 800 зл.**
639. **Гурток ТППР пры ПОП ПАРП № 5 у Гайнаўцы — 1403 зл.**
640. **Канстанцін Сідаровіч (Беласток) — 1000 зл.**
641. **Ян Тапалянскі (Трасцянка, гм. Нарва) — 5000 зл.**
642. **Пётр Скепка (Гайнаўка) — 1000 зл.**
643. **Складчыны працаўнікоў кафельнага прадпрыемства ў Мілейчыцах — 1115 зл.**
644. **Кааператыўны банк у Міхалове — 1000 зл.**

Дзякуем.

Паведамляем таксама што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках гміна Міхалова
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы.
у клубе БГКТ у Бельску вуліца Міцкевіча 50/54
у клубе БГКТ у Гайнаўцы вуліца Вызвалення 6.
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах.
у Саколцы вуліца Варынскага 1.
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6

Тэлефон 28-89

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

Алег Лойка хацеў бы даслухаць песню ● Вера Валкавыцкая адчароўвае персідскія дываны ● Віктар Рудчык разведвае Боцькі ● Алесь Барскі прарочыць будучыню ● Дзмітры Шатыловіч піша з Індыі ● Што будзе кожныя тры гады ў Беластоку ● ПРОН у дзеянні ● Адгалоскі ● „Сінявокая Дануся" ● Міра Лукша адкрывае „Сябрыну" ● Два браты — два зладзеі ● Беларускі фальклор ● Парнасік ● „Зорка" ● Што-дзе-калі ● Гумар

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Пятрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ала Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca. Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł; półr. 312 zł, rocznej 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 23, 00-958 Warszawa konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 486/87 r. Nakład 5000. W-4.

АФІНА І АРХАНА
Міфалагічная байка

Прачнуўшыся, як і звычайна, рана,
Ткаць кросны пачала Архана.
Фантазія лунала у прасторы,
На палатне ж зайгралі цуд-узоры.
Архане галаву гэта ўскружыла.
І вось ткачыха гучна заявіла,
Што ўсе сакрэты справы ведае яна:
Маўляў, нідзе майстрыцы лепшае няма
У Грэцыі ва ўсёй, не толькі ў Афінах...
— А Зеўсава дачка — славутая
Афіна? —
Ёй задалі пытанне.
— Якое можа быць тут параўнанне?! —
Ускліхнула зняважліва Архана. —
З маім майстэрствам ёй цягацца рана!
За пояс я усіх пазатыкаю!
І першай на спаборніцтва Афіну
выклікаю!
Зайграла самалюбства у багіні —
І выклік прыняла Афіна.
Дзён некалькі працягвалася ткацтва.
Афіна выткала выдатны твор
мастацтва.
Перамагла ў спаборніцтве Афіна.
— Ой, не сцярплю такога, я загіну. —
Крычала ў роспачы Архана.
— Не, паміраць табе яшчэ зарана, —
Багіня так прагаварыла,
Архану ў павука ператварыла,
Каб тая век свой ткала
І ўрок, што атрымала,
Не забывала.

Няхай паслужыць гэта байка
Навукай добраю зазнайкам.

Уладзімір Правасуд

У ВЁСЦЫ ЖЫВУЦЬ...

— У вёсцы прыгожа, цікава, — дзеліцца ўражаннямі з выхавацелькай дзіцячага сада дзяўчынка Надзейка. — Там казляняткі жывуць. І качкі.

— І цыпляты, — далучаюцца да яе іншыя дзеці, якім таксама хочацца падзяліцца з выхавацелькай сваімі ведамі.

— І свінкі...

— І ластаўкі...

— І курачкі з пеўнікамі...

— І кароўкі...

— А яшчэ хто там жыве? — заахвочвае выхавацелька.

— Дзядулі і бабулі! — хорам адказвае малеча.

НІЎКА

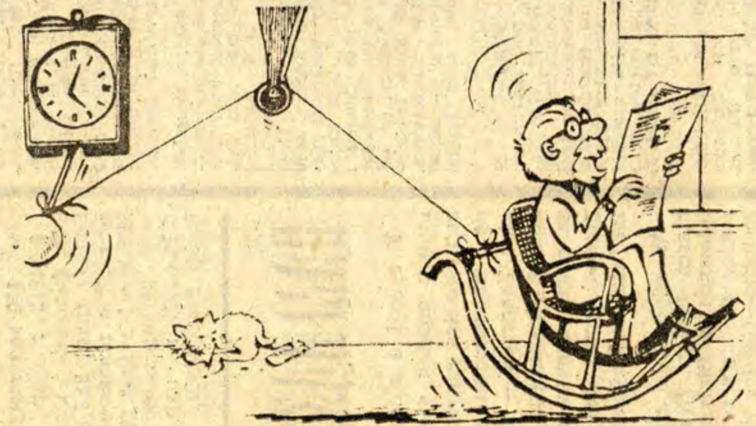

ВАРУХНІ ГАЛАВОЮ

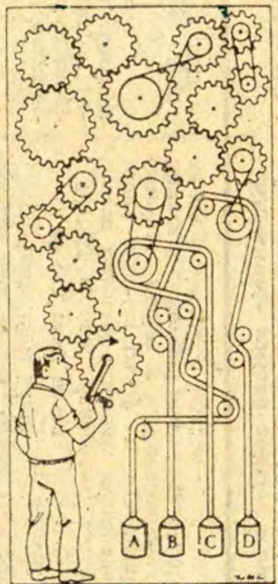

Што і казаць, вынаходства — рэч добрая. Вось калі б яшчэ яго ў пару ўкараніць! Наш вынаходца, напрыклад, за час „пагадненняў" і „утрасак" зусім забыў, якія грузы падымуцца, калі ён крутане ручку. Дапамажыце яму!

ЧЫЯ КАРОВА ЛЕПШАЯ

Двое прывялі на кірмаш кароў прадаваць.

— Во, у мяне карова дык карова, — кажа адзін.

— Што за яна? — пытае другі.

— Па трынаццаць літраў малака дае.

— Знайшоў чым хваліцца! Мая і на дваццаць не скупіцца.

— А мая жонка ад каровы пасля ацёлу па дваццаць чатыры нацыркае.

— Цьфу! Летам мая да дваццаці сямі даганяе.

— К-хы, у ліпені? А трыццаць не хацеў ад маёй летам?

— А што яна дае?

— Як — што? Малако!

— Я так і думаў.

— А твая?

— Мая, даражэнькі, смятанку.

НАШЫ ДЗЕЦІ

— Бабуля, хочаш цукерку? — пытае Юля.

— Дзякуй, унучанька; не хачу.

Хвіліну памаўчаўшы, Юля гаворыць:

— А спытай цяпер у мяне, можа, я хачу.

Завядзі сабе агарод, а то мне няма куды кінуць камень?

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Пасля цяжкай дарогі падарожнік спыніўся ў невялікім атэлі і звярнуўся да афіцыянта:

— Прынясіце мне пару яец усмятку, шклянку чорнай кавы і скажыце што-небудзь прыемнае.

Афіцыянт хутка выканаў заказ і, схіліўшыся над вухам кліента, прашаптаў:

— Вы прасілі некалькі добрых слоў, сэр? Дык вось не трэба есці гэтыя яйцы.

*

У кабінеце дырэктар гаворыць сакратарцы:

— Хелен, пайдзіце паглядзіце, чаму містэр Хары так раве.

— Мсье, ён гаворыць з Аўстраліяй.

— Ён што, не можа для гэтага пакарыстацца тэлефонам?

— Магчыма, сіньёр Росі, нам варта перастаць есці так многа моркавы?

З „Весніка Задрыпонія"

У ТЭАТРЫ

Раззлаваўшыся на адсутнасць гледачоў у зале, артыст Вышчаркевіч, іграючы ў спектаклі, так праўдзіва ўгнеўваўся і грукнуў дзвярыма, што тэатр абваліўся. Калі ён вылез з-пад абломкаў, сустрэладзяне сустрэлі яго авацыяй.

СПОРТ

Падчас скачка спартсмена Сіганюка ўкусіў чмель. І ён ескочыў яшчэ далей.

ДАШЛАВАЎСЯ

Купілі муж і жонка бензапілку. Селі ля хаты, муж чытае інструкцыю:

„Бензапілка можа за сем гадзін нарэзаць дзесяць кубаметраў дроў".

Усталі яны раненька і давай пілаваць. Пілавалі да самага вечара. Аднак напілавалі толькі тры кубаметры.

— Нешта тут не тое, — кажа муж, беручы ў рукі інструкцыю. — Ану, уважлівей прачытаем.

Прачытаў. Ды як крыкне:

— Жонка, дык яна яшчэ і заводзіцца?

ЯК РАСПАЗНАЕШ

Пытае суседка Алену:

— Як ты адрозніваеш сваіх братоў-блізнюкоў?

— А вельмі проста: адзін умее лічыць да пяцідзесяці, а другі — да ста.

ПЕРАСТРАХОЎШЧЫК

— Што можаце сказаць у сваю абарону? — пытае суддзя ў падсуднага задрыпанца, які абвінавачваецца ў крадзяжы аўтамабіля.

— Высокі суд, я быў такі п'яны, што не рызыкаваў ехаць на сваёй машыне.

З суседскага агародчыка.

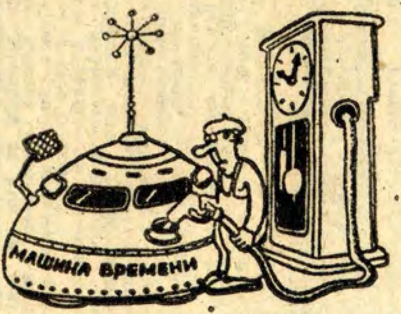

Курёзы

СУПЕРЗЛАДЗЕІ

Дзёрзкае абрабаванне было зроблена ў Лісабоне на міжнароднай выстаўцы электроннай апаратуры, якая праходзіла тут. Яе арганізатарам не дапамагла нават хітрамудрая сістэма „электронных вартаўнікоў". У рэкламных мэтах яна была ўстаноўлена на дзвярах · памяшканняў як „найлепшы сродак барацьбы супраць грабежнікаў". Зладзеі, трапіўшы ў будынак праз адзін з запасных уваходаў, укралі электронную апаратуру на буйную суму.

ЭПІДЭМІЯ ВІНАВАТА?

Эпідэмія грыпу, якая скасіла амаль усіх ігракоў зборнай Партугаліі па футболу, стала галоўнай прычынай нашага паражэння ў адборачным матчы чэмпіяната Еўропы ад каманды Італіі (італьянцы перамаглі — 1:0), сказаў журналістам пасля матча ўрач партугальскіх футбалістаў Камача Віера.

Толькі напярэдадні сустрэчы сабраліся разам футбалісты зборнай. Слабыя былі варатар Зебету, нападаючы Мануэль Фернандэс, паўабаронца Аду, абаронца Альвару. А замяніць іх не было кім. Пасля заканчэння чэмпіяната свету кіраўніцтва партугальскага футбола адхіліла ад міжнародных матчаў усіх, хто ездзіў у Мексіку.

Маленькіх людзей няма, проста ёсць людзі, якія не патрапілі разагнуцца ў паясніцы.